

Regeljenek e politikai, tudományos és művészeti lap minden héten kétszer Szerdán és Szombaton. Hivatalos tudósításokon kívül, Hírlője közül minden hirdeményt egy negyed-szelet sorától három krajczárért pengő pénzben.

Nem-rendes levelezők kéretnek az Intézethez bérmentesen küldeni közléseiket.

VILÁG

Előfizetheti helyben és Budán E. Mich. Gusztáv ur könyvkereskedésében (Úri és kigyó utcák szögletén) félévre postán 6, különben 5 ezüst forinttal, az országban minden — azon kívül csak a cs. kir. fő-postahivatalnál Bécsben.

Minden közlés „a Világ szerkesztő-hivatalának” cím alatt kéretik beküldetni.

Tartalom.

Nyílt levelek gróf Széchenyi Istvánhoz II. — Országgyűlési tudósítások: Novemb. 23án LXXVIII. országos ülés a Fő-RRknél (Tanácskozás a kerül. napló iránti alsó-táblai üzenet fölött) Nov. 23. 24. 25. 27én CVIII—CXId. kerületi ülések (Jelöltségek a 32 városi szavazatnak. — Jövőre birjanak-e a városi követek utalással? A FőRRknél magyar nyelv iránti 4dik üzenete tárgyalás alá vétetik. A városoknak követutasítási joga iránt további tanácskozások) Rövid közlések: (A nov. 28. és 29kei 112. és 113dik kerül. ülésekről.) — Megyei közlések: Zalában tisztújítási mozgalmak előjelei 'sat Nyitra megyei közgyűlés. Komáromi közgyűlés (a RRk jun. 20kai katarozata mellett nyilatkoznak.) Bács és Abauj megye RRkei az oct. 12kei k. kir. leiratot pártolják 's törvényalkotást sürgetnek.)

Spanyolország (Saragossai ünnepek; zendülésre vonatkozók.) — Nagybritannia. (O'Connell pere 150 évig tarthat 'sb.) — Franciaország. (Közüktatási miniszter 's egyház közti per. — Vasutak létesítése.) — Olaszország. Belgium (Az ellenzék a miniszterium megbuktatására törekszik. — Oroszország (Belközlekedés.) — Görögország. Északamerika (Elnökválasztási mozgalmak.)

Iparegyesületi közlés: Hírlapi kajászok. Hivatalos és magán hirdetések. Gabonaár. Pénzkelet. Danavizallás.

Pest, december 2. 1843.

Nyílt levelek Gróf Széchenyi Istvánhoz.

II.

Szent-Mihály, november 16-dikán 1843.

Tisztelt barátom! Láthatad első levelemből, (melly, nem tudom miért hevert két hétig kiadatlanul a Világ szerkesztőségénél?*) hogy én majd csak akkor szándékoztam tervedhez szólani, és előadni felőle nézetimet, mikor Te már egészen berekesztéd e tárgybéli elmékedésidet. Megvallom őszintén, egyáltalában nem akartam Veled valami módon öszvekozozani, tudván hogy kívánsz kihallgattatni, az időelőtti „bele kottyanásokat“ nem igen tűröd egykedvűen, 's azokat a tettes szemére élesen szereted lobbantani, a mit úgy „két garas“, mint „adó“ cikkekid folyamatja alatt alkalmam volt tapasztalni. Minthogy felfogásom szerint, jelen körülményeink között inkább kell, hogy az „örtsük“, mint a „sértsük“ egymást legyen napi renden, mint mondám, várni akartam, míg majd negyven, vagy ötven garas lesz a két garasból, melly maiglan már XVII cikkkel harmincz négyig növekedett. Azonban ebbeli szándékomat kénytelen voltam megváltoztatni. Te ugyanis kedves barátom, egyik két garassal a másik után ajándékozván meg az olvasót, tőle rendszerint illyformán veszesz bucsút: erről „azonban a jövő számban“, vagy „addigis azonban hadd folytassam a tárgyat jövő számban“, ismét: „jövő számban tovább folytatjuk“ 'sat. Szemben ezen ténnyel, — melly a Döblerfele „noch ein Sträusschen“, „und wieder ein Sträusschen“ „und nochmals ein Sträusschen“ — re emlékeztet,**) — 's látván két garasbeli kifoghatatlanságodat — melly ismét azon fohászt sajtólá ki keblemből: bár én forintokban lehetnék olly kifoghatlan, mint Te látszol lenni „két garasokban“! — nem tartottam magamat a vitásbeli convenientia szabályai által hosszabb várakozásra kötelezettnek, és eltökélém magamban hozzá szólani tervedhez, bár mit mondj is azután ki nem hallgattatásról, bele kottyanásról 'sat, mindezeket én fel sem vendő, és „soha be nem végzés“, „nagy szabadalmasság“ 'sat. Vádjaival lévén visszatorlandó, ha t. i. öszvekozozásra kerülne köztünk a sor, mitől egyébiránt nem igen lehet tartanom, ha meggondolom, mennyiszor kívántad már magad is ezikkeidben, tervedet meghányatva és taglalva látni. Így tehát a dolgra.

A XVII. számú „két garas“ szerint attól tétélezed föl terved le- vagy le nem tételét, hogy vajjon a pesti-hírlapi párt mikép fogja azt illusztrálni: gáncsolólag-e? avagy jó tapintattal előmozdítólag? és ennek folytában felhívod a párt dandárnokát, hogy lépjen fel elened nyíltan, és lovagilag, vagy pedig öntözze a plántát, azaz telekdíji eszmédét okosan és őszintén tártjával együtt. Tisztelet, becsület, de igazság is — tisztelt barátom, felette sokat kívánsz mind a kérdéses párttól, mind annak dandárnokától: A Pesti hírlap szerkesztőjétől. A mi különösen ez utóbbit illeti,

*) Csak azon okból, hogy azt előbb, legkésőbb akaratunk mellett sem adhatók, rovására azon szinte jeles irányczikkeinknek, mellyek jóval előbb érkeztek. Szerk.
**) Itt a tisztelt gróf ur kétségkívül azon mutatóvnyokra céloz, mellyeket Döbler, az europahírű bűvész, pár év előtt a pesti német színpadon adott, 's mellyek végén kalapot véve balhóna alá, jobbajával e mindig üres, de mindig teli kalapból, bokréttákat szóra nézének: a fogyhatlan bokrétták szórása közben mindig a t. gróf ur által felhozott szavakat ismételvén. Szerk.

elfelejtéd, úgy látszik, milly lovagiatlan támadta ő meg 286ik sz. lapjában eszmédét october elején, 's már november elején azt kívánod, hogy egyszerre lovagias nyílt fellépés legyen belőle! Nem igen kedvező fogalmaid vagynak a journalismus következetességéről. Magát a pártot tekintve, itt sem figyelmezszt, a mint látom, eléggé azon körülményre, mikép Te azt már 2¹/₂ esztendeje a legesipősebb lúggal öntözgeted elannyira, hogy az már elázni kezdvén, mindentől, mi öntözgetéshez hasonlít, kedve tökéletesen elmene. Hogy a pesti-hírlapi párt nyíltan lépjen fel eszméd ellen, azt nem hiszem. Mert minek is tenné? ha önzeméi és tervei buknak, jó lesz a „két garas“ tartalék-tervnek, gondolja meglehet magában — de hogy növesztési és erősítési czéllal öntözgesse tervedet, azt tőle épen olly kevésse várom, valamig csak a kénytelenség reá nem viszi, — melly azonban, a mint én látom a dolgokat, és a mint azt alább igyekezem kifejteni, alkalmasint beálland. Telekdíji eszméd letételére ezek szerint nem igen lesz egyhamar szükség, mert a mint jóslani lehet, az még most sem nyíltan megátadtnai, sem öntözgetettnai a pesti-hírlapi párt által nem fog. E párt önterveit fogja még előbb megkísérteni, és csak ha azok nem sülnek el, fog másfelé széttekinteni. Nézzük röviden, ezen tervek mikint állanak? Midőn ezt elemezzük, végig mehetünk egyuttal mindazon finanziais tervekben, mellyek, a mennyire értésemre van, szőnyegre hozattak, és miután ez megtörtént, bonczkés alá vehetjük a Tiédet is.

Nincs ezélem itt másról szólani, mint azon tervekről, mellyek országjavítási, vagy a mint Te igen népszerűen nevezed, investmentialis szándékkal, t. i. utak, esatornák, vízszabályozások, 's több effélékre javasoltatnak. Mikép áll e tekintetben a megyei utasítások többsége? nincs értésemre. Mi a pesti-hírlapi párt e tárgy körüli nézeteit illeti, mellyeket teljes-séggel nem kívánok a megyék többségének nézetivel legtávolabbról is identificálni, azokat, úgy hiszem, azon forrásnál tudhatni meg legjobban, hol ezen párt, 's különösen annak dandárnoka legkitünőbb befolyást és túlnyomóságot gyakorolnak, — t. i. Pest vármegye utasításából. Nem akarom ugyan azt állítani, hogy ezen utasítás valóságban Pest vármegye rendjei nézeteit tolmácsolja, mert ismerem azon részint külön-féle idegenekből, részint fel nem jogosítottakból öszvecsődített sokaságot, melly hallgatóság czime alatt, a pesti gyűléseket zajongásaival dísztelenítvén, magának olly nagy befolyást képes volt kivíni, miszerint ezen abnormis állapot következtetésében a megye valódi rendjeinek véleményét megtudni felette bajos, és míg a dolog mostani állapotjában marad, úgy itt, mint más hasonló helyzetű megyékben, taian merőben lehetetlen; — de mind e mellett valamint a pesti utasítást diplomacice a megye utasításának, és így a rendek ohajtásai sommatának kell elismernem, úgy tényleg, ebben a pesti-hírlapi párt nézeteit, ha feltalálhatóknak állítom, hibázni úgy vélem nem fogok. A pesti utasítás szerint tehát az országos pénztárt, mellynek rendeltetése volna a felebb említett országjavítások, vagy a mint Te nevezed, investmentiök költségeit fedezni, vagy a felveendő kölcsönök alapjául szolgálni, a következő források alkotnák: 1) minden mázsa sótól 11 kr. az 1792: 14. értelmében; 2) minden nemesi és nemnemesi birtok változásnál mérsékelt lajstromzási díj; 3) bejegyzési díj terhes szerződéseknél, és kölcsönvételeknél; 4) toldalékdíj grationáléknál; 5) vám bizonyos külföldi áru, és kéjelmű cikkekre; 6) a „Clerus beneficiatus major“ megállapítandó congrua jövedelmén felüli maradvány fele; 7) megyei háziadó minden forintja után fizetendő toldalék krot (ez perse azon hypothesisben, hogy nem is fizetendi a megyei háziadót); és végre 8) bizonyos absentistákra háromszori mennyiségben vetendő megyei háziadónak 1/3 résznyi fölöslege. Ezen forrásokból alkotnának a pesti utasítás szerint az országos pénztárt. Látni ezekből, hogy mindezen forrásokat, vagyis azon rendszert, melly szerint itt az országos pénztár kiállítatnék, nem lehet tulajdonképen indirect adóztatásnak nevezni, mert a második, negyedik, hetedik, nyolczodik szám alatti fizetések nem kevésbé tartoznak a direct adózás rendszeréhez,

mint akár földadó, akár telekdíj, és így világos, hogy ezen eszme szerint az országos pénztárt direct és indirect adózások különbféle nemei képeznék. Kiemelendő ezen rendszer tekintetében, hogy az első és ötödik szám alattiakat kivévén, a többi javasolt forrás jövedelmét, de még csak megközelítőleg sem lehet kiszámítani; és mivel az első és ötödik nevezetesebb jövedelmet nem ad, a mint alább láthatjuk, tehát e szerint a magyar budget legnagyobb részében *quantitas incognita* maradna, mellyre ennőlfogva valami nagyobb szerű finantz-operatiót alapítani, vagy nemzeti nagyobb munkálatokat abból akarni végbevinni, igen nehéz, sőt talán egészen problematicus feladás leendene. Hozzá járul, hogy a „Clerus beneficiatus major“ jövedelmei fölöslegének felére, ha komolyan a dologhoz szólani, és nem csupán elménczkédni akarunk, számítani épen olly kevésse lehet, valamint a mondott utasítás szerint csupán két-élvezet véggett külföldön évekig, vagy állandóan lakó absentistáktól szedendő jövedelem, csak igen csekély mértékben töltené meg a magyar országos erszényt, ha sikerülne is egy illyen neveltséges törvénynyel megsaporítani könnyen kijátszható, és így papirosan maradó törvényeink számát.

A pesti utasítás itt kifejtett finanziais nézeteihez (mellyekre nézve szükség megjegyezni, miszerint azok azon hypothesisból indulnak, hogy a nemesség részesülend a megyei igazgatás terheiben, és így a felebbi országos czélokrai fizetéseken kívül nevezetesebb direct adózást vállaland el) közelit az, mi több megyékben, a Duna-szabályozás felett tanácskozott országos küldöttség jelentésének nyomán elfogadva lön, és mi nagyobbára a pesti utasítás által ajánlott források körül forog, azon lényeges különbséggel, hogy minden mázsa sótól nem 11 kr., hanem ha ugyan nem csal emlékezetem, 1 fr. 16 krot kívánatnak országos rendelkezés alá bocsátatni. Némelly megyékben elhatározott az is, hogy ha az így kitűzött forrásokból nem volnának az ország költségei fedezve, a hiányt a nemesség fizesse. Ezen rendszer annyiban különbözik az elsőttől, hogy itt a tervezett országos pénztár, tetemes részre nézve, *quantitas cognita* volna. Más részről, midőn amaz csak az eddig is divatos 11 krt kívánja minden mázsa sótól, ezen rendszer 1 fr. 5 kral többet kíván, és mivel a só árának emelését nem tervezi, valóságban a királyi kincstár jelenlegi jövedelmeit körülbelül 1,400,000 ftal pengőben csökkentené.

A felebbiekben kívül a szabad ajánlások oskolája is, kiket itt *subsidiaristáknak* nevezhetünk, fel-lépett terveivel, és különbféle országos szükségekre, majd több, majd kevesebb milliókat, egyszer mindenkorra a jövő országgyűlésig, megyeileg beszedendőket, azonban minden ebből a jövődöre huzható következés nélkül megígérni ajánlkozott; a mit a valódi fizetéssel nem kell öszveavarni. Ezen rendszer azon nézetben alapszik, hogy az országos költségei igen parányiak, mellyeket csekélységgel lehet fedezni, és hogy ezéllányosabb apró, habár gyakran megújuló, fizetésekkel ürítgetni erszényünket és így semmi nagyobb szerű, és így általánosabb és tetemesebb hasznót hozható vállalatba nem kezdhetni, mint megfordítva. A magyar financierek ezen oskolája van leg-hátrább mindenk között belátás tekintetében, mert még annyira sem ment, hogy megértse, miszerint valamint magán-gazdaságban csupán a kellő időpontban és terjedelemben, kellő következetességgel és egymásutánnal történő javítások vihetnek például valamely jószágot lehető legmagasb jövedelmelési fokra, és nem rendszeretlen, a valódi szükséghez nem mért, ide 's tova kapkodó beruházások: hasonlólag országos gazdaságban siker csak a felebbi eljárási mód mellett remélhető, 's legtöbbsnyire ablakon kidobott pénznek nevezhető mindazon kiadás, mi a józan gazdálkodás elveivel ellenkezőleg, fősვნყնყնყնყből kisebb mennyiségben történt, mint kellett volna, vagy pedig csak fitogtatásból foglalt helyet, hogy legyen hire bőkezűségünknek 's áldozatokra őseinktől öröklött készségünknek!

Midőn már mindezen tervek részint elnémultak, részint a megyei utasítások árkusaira vándoroltak,

léptél Te, tisztelt barátom, elő két garasos terveddel. Előre becsátottad saját modorodban felvilágosítását azon okoknak, melyek a háziadó kérdéseinek bukását eszközölték, mely értekezéseid felettébb tanuságosak, és méltók, hogy felettök minden hazafi komolyan gondolkozzék.

Terved, ha jól fogom fel (ellenkező esetben, kérések, igazságot utba) némely sarkeszmék körül forog, melyeket cikkekiből, hol azok elszórva vannak, kiszedve, mennyire lehet saját szavaiddal fogok itt egybevonva lehető legrövidebben előadni.

„Véleményed szerint, azon egyben minden színné, minden felfogású, minden vallású egyetérteni, vagy legalább egyetsejteni látszik, hogy létünk nem forog közönyös, de életkérdések közt. Ha így áll a dolog, akkor nem elég, és nincs ideje többé, hűsítő, pillanatig könnyítő, s'féle palliatív s'ephemer gyógyszereket választanunk, hanem idővesztés nélkül komolyan és szilárdul olyasokhoz kell fordulnunk, melyek valósággal, és öncsalás nélkül az élet mélyébe hatnak. Vágyaid egybevonata az, hogy mi mindent, mit lelkes de egyszersmind testi szükségeket méltányoló emberektől gyakorlatilag kívánni lehet, elkövetünk, hogy vérünk ne csak ne bukjék, hanem tiszteljes nemzetté viruljon fel. Kardra most szükség nincs, mert minmagunkon kívül valóban nincs ellenségünk, szavak ellenben bajainkból kisegíteni nem fognak. El kell szálni magunkat vagy felvirulásra, vagy hervadt állapottal járó dísztelen enyészetre. Te Magyarország férjhas felvirulása után sóvárogasz; „félíg meddigi, akarom is nemis-féle“, lelked szomját ki nem elégíti. Meg kell tehát vetni a nagyobb-szerű nemzeti haladás alapját. Nem szabad vértünk ápolása, sőt felemelése végett valamit, mi tehetségünkben van, elmulasztanunk. Pénz tehát az, és felette sok pénz, mire jelenleg szükségünk van, s' mit elő kell teremtenünk. Ezen pénzt olyanokra kell fordítunk, mik felelevenítőleg és virágoztatólag hatnak életreinkbe. Nekünk magyaroknak nem szabad experimentálgatni, mert sem elfecsérelhető időnk, sem elpredálható pénzünk de legkisebb sincs, és így olyasokra fordítsuk a pénzt, miknek biztos sikereért, és okvetetlen hasznos létükért régebb tapasztalás kezdekedik. Illyesekre azonban kötelességünk zsebünkbe nyúlni, legyen az aztán jobb, vagy balzsebünk, csak ne legyenek a zsebek eltévesztve, és ne nyúljunk magunké helyett máséba.

„Alig van valami, mitől a magyar ember annyira fázna, mint a fizetéstől, őt tehát erre betű szerint, „csábitni“ kell. Amde ez mikép történhetik? Részint anyagi okokkal, annak megmutatásával t. i., hogy valamit esztelen tett, pénzt fecsérelni, szintolly kevéssé eszes tett viszont, nagyobb nyereség fejében, semmit előlegezni nem akarni, — részint bizonyos előítéletek legyőzésével azaz szellemi győzokok által, mikép kintünnek egész fényében, hogy a jobb ember, nemzeti becsület, s' bizonyos nemzeti nagyság nélkül boldog nem lehet. Ennek nálunk, hol ugyszólván új korszak meg-alapításáról van szó, nem nyers erővel és zaklatással, hanem rábeszélés és kedvező hajlam ébresztése által, azaz szőrméntiben kell történni. A magyar embert fizetésre még akkor is igen nehéz bírni, ha bizonyos előtte, hogy 10r, csak „ennyit és nem többet“ fog legroszabb esetben fizetni; és 20r, ha a járuléka utáni egybeházastott önhaszon, és hazai dísz felett kételkedni sem lehet; — ha pedig ezen két feltétel elmarad, akkor ugyszólván teljes lehetetlen őt fizetésre édesgetni.

Nem megy messzire, ki másra támaszkodik. Magunkban kell tehát segítséget keresnünk és egy olly jövedelmi folyót megnyitnunk, melly nemzeti felvirulás utáni vágyainknak megfelelő. A legalkalmasabb, legbövebb s' legkönnyebben kinyitható kútforrás kijelölése, és nem egyik, vagy másik kedvező-kútforrás körüli agitatio viszketege, van tehát napirenden. Mind az, mi indirect adók 'sat. körül tervezetlik, nem képezheti azon sarkalat derekát, melyre a honi felvirulást állítani lehet és kell. Mind ez, ha mellékesen és kivételileg használható is, de csekély volta, s' szövevényes alkalmazása miatt nemzeti felvirulás alapjait nem szolgálhat, és jobb, ha azok emlegetését a jövedelmek hagyjuk. Illy alapot egyedül abban találunk, ha mindnyájan aránylag járulunk honunk investíciójához, és minden hazai hold földtől általán két pengő garas — értődik jobb földtől több, rosszabbtól kevesebb — telekdíjt fizetünk évenként, a következő feltételek alatt: 1) ne örökre kösse le magát a nemzet illy telekdíj fizetésére, és azon somma, melyet hazája felemeléséhez járul, már magában viselje az eltörlesztés (amortisatio) elvét; 2) az így egybe-

gyüendő somma semmi másra ne szolgáljon, mint Magyarország szellemi és anyagi kifejtésére; 3) azon kérdésnek eldöntését, hogy vajjon mi mindenre legyen fordítandó a hazai investmentális kincstár, egyedül és mindig az egyetemes törvényhozás intézze el akár közvetlen maga, akár közvetve megbízottjai által; 4) egy országos, Budapesten létező, kincstár kezelje az ekép bejött pénzeket; 5) a pénzeknek mire lett fordítása, minden következő országgyűlésnek terjesztessék elibe.

„Ez volna szerinted fő vonásaiban a dolog lényege. Kerek szám kedvéért, ezen telekdíj után csak öt millió pengő forint jövedelmet veszsz fel, és azt kérded, mi volna ezen pénzzel eszközölendő? Erre feleled oda megy: ha ezen öt millióval akarnók felvirulásnak indítani a hont, ez csak rák-előmenetelt eszközölne, mert mi ez olly országra nézve, mint Magyarország, melly mindenben olly aggasztólag hátravan? valóban felette kevés; ezen öt milliónyi bizonyos jövedelem fejében pénzt várhatni a telekdíjból, volna elegendő investmentális tőkét kapni. Három és felet számítván száztól, 100 millió tőke volna felveendő, melly, 3% le kamatozva, és 1% le törlesztve — a mire épen öt millió, mennyit várhatni a telekdíjból, volna évenként szükséges — mintegy 35 év alatt le lenne erő! Most akár merre forduljunk, be van előttünk falazva az előmenetel útja, midőn száz millió tehetséggel okosan kezelve, ut, vasut, vízesatorna, börtönrendszer, polytechnicumok, nevelési intézetek, kikötő, vízek általános rendezése, határvámok beváltása, és számos illyes, mi ma csak agyvelőben rémlik, vagy egyedül papiroson fénylik, volna kivihető.

„Felteszed, hogy rendelkezésünkre állna a 100 milliónyi kölcsön kapott pénz. Ekkor, szerinted, mikelőtte meg tudnók határozni, „mit, vagy miket“ kellene előlegesen életbe léptetni, és mielőtt közvetlen szükség volna ennyi pénzre, annak legnagyobb részét, tán 90 millió, nehogy hasztalan heverjen, jó hypothekára volna kiadandó. Szerinted egyedül illy nagyobb summák által menthetni meg Magyarországnak koldusbozoth óráról órára közelebb jutó legtöbb földbirtokosait, és egyedül illy nagyobb summák bírhatják vírágzásra, és elvégre hasznos gyümölcsözésre honunk rémítő kopárságait. Ha ezen 90 milliót 5re száztól adnók ki, mi által egyszersmind minden uzsorának egy vágással véget vetnénk, évenként 4 millió és ötszáz ezer jövedelmet biztosítanánk a honnak, és ha a 90 millióból minden három évben 10 milliót visszaveszünk, ugy az első három év leforgása alatt 23 1/2 millióról rendelkezhetnék az ország, jövő három év alatt ismét 20 millióval, és így tovább, ugy annyira, hogy körülbelül 30 év alatt nem a felvett száz milliót, hanem 67 millióval többet volna hatalmában az országnak a honba investálni.“

Es ime, a te telekdíji terved, ha jól fogtam fel, ebben áll, és ezen sark-eszmék körül forog. A felebb említett magyar finantz-tervektől igen lényegesen különbözik sok tekintetben, és különösen abban, hogy Te a jelen pillanatra nézve az indirect adózás minden nemei ellen nyilatkozol, s' rendszeredet egészen direct adózásra alapítod. Mielőtt jövő leveleimben tervedet, mások ismeretes terveivel, tölem telhető legnagyobb részrehajlatlansággal összehasonlítanám, s' indirect adózás elleni erősségeidet bonczolgatnám, legközelebb azt fogom érinteni, mi okon tekintetted többen hazámiai közül, és azok között én is „Alföldi leveleimben“ az indirect adózás különféle nemei felé?

Addig, míg ez megtörténék, mire soká várakozni nem fogsz, mert egymásután küldöm leveleimet, légy tehát egy kis békétárral, és ne kételkedjél, hogy én nem szünöm meg lenni igaz barátod.

Gr. Dessewffy Emil.

Országgyűlési tudósítások.

Pozsony november 23án.

LXXVII. országos ülés (a mgos FÖRRk néli.)

(Az ülés tárgya volt: a ker. napló iránti t. rrdi üzenet.)

Olvasatván üzenete a KK. és RRnek és felirási javaslata a ker. napló kinyomatásának akadályoztatása iránt, egy gróf ekép nyilatkozott: — A KK és RR. a ker. napló kinyomatásának akadályoztatását még a mult országgyűlésen terjesztették fel sérelemkép, és e kérdést jelenleg is a sérelmi téren vitatják, kijelölvén egy új utat, melyen a mgos FÖRRnek is indulniok kell. A sérelem valósága csak 2 alapon nyughatik; először: a sajtó irányában fenálló rendeletek általános törvénytelenységén, 2) a törv. hozó-test egyik része tanácskozásai nyilvánításá-

nak a sajtóbeli rendeletek értelmében akadályoztatásán. Mi az első illy, fölöslegesnek tartom azok után, mik e tárgyban a mult 's jelen országgyűlés folyama alatt már felhozattak, a sajtószabadság kérdését ismét egész kiterjedésében vitatni, csak azt vagyok bátor megjegyezni, a felhozott 1553: 25; és 1599: 45. t. cz. csupán részletes rendelkezéseket foglalnak; az 1791: 15. t. cz. pedig, midőn a sajtószabadságot a rendszeres munkálatok körébe utasítja, a még csak fölállítandó intézkedéseknek szükségét elismerte. Hivatkozhatnám az 1791: 67. t. cikkre is, melly az előleges vizsgálatot nyilván megengedi, s' azt tartom, hogy ezen különböző törvények is bizonyoságai annak, hogy e tekintetben a törvényhozás kimerítőleg még nem intézkedett, és az eziránti rendeletek felállítására jogaihoz tartozik. Nem lesz, ki állítaná, hogy a sajtó minden megszorító szabály nélkül hagyathassék, s' így midőn a kormány olly rendszert választott, melly a közigazgatás útján létrehozható, a nélkül hogy a végrehajtó hatalom határait túlhágtá, alkotmányos állásának sokkal inkább megfelelt, mintha olly rendszert választott volna, melly büntetések és büntetteknek felállítására nélkül nem képzelhető, s' így a bírói hatalom elintézésébe vágván, hazai törvényeinkbe ütköznek. A kormány eljárását nem tartom: tehát sérelmesnek. Mi a 2ikat illy, azt tartom minden országban a törvényhozó testületek tanácskozásai azért vannak felmentve a sajtóbeli rendeleteknek alkalmazásától, legyenek azok büntető vagy megelőző vizsgálatiak, mert e tanácskozások elrendezésében található fel a visszaélések elleni biztosíték. Bár örömet megengedem, hogy hazánk eddigi tapasztalása azon félelmet, hogy a követek állásukkal visszaélni fognának, nem igazolja, azt tartom mégis, alkotmányos országban egyes személyek iránti bizodalomból kiindulni nem lehet, és ha még maga a fejedelem iránti bizodalom is az alkotm. jogok feletti féltékenység által korlátoztatik, nem lehet sértőnek tekinteni, ha az orsz. gyűlési testület egyik részének tanácskozására nézve a szükséges biztosíték hiánya megemlíttetik. Hol van azon biztosíték, hogy a ker. ülések mostani elrendezése mellett egyes tagok elragadtatva a vita hevétől, nem fogják kijelentéseikben az uralkodó ház iránti tiszteletet csökkenteni? s' a t. A jelen kérdés sokszor azon tőrre vitelt, vajjon kelljen-e a ker. ülések hitelességét a naplók kinyomatása által is megalapítani? de midőn a napló kinyomatása akadályoztatásából eredt sérelemről van szó, nem azért nem járulhatunk részünkről a sérelem valóságának elismeréséhez, mert a ker. üléseknek hitelességet adni nem akarunk, hanem mert azokban jelenleg még minden hitelességet nyújtó biztosítékok hiányoznak. Ennélfogva kijelentendőnek vélném, hogy a m. FÖRR, mivel a körülmenyek meg nem változtak, mult országgyűlési nézeteikhez ragaszkodnak, s' a javasolt felírás ez alakbani felterjesztéséhez jelenleg nem járulhatnak. — Utána egy ns báró ekkép nyilatkozott: „Nekem sem szándékom a sajtórurol terjedelmesen értekezni; az egész dolog ugys a táblák elintézésétől függ; de szorítokozom arra, hogy a napló kinyomatása akadályozásában sérelem van. Sz. A. gr. megismeri, mikép a tanácskozás szerkezete nyújt némi biztosítékot az ellen, hogy a RR. kározt határozhatnak; de állítja, hogy az indulat és vita hevében mondhatnak a RR. a közállományt s' az uralkodó ház iránti tiszteletet megrendítők; s' midőn a tisztelt gróf ezt állítja, hittem, hogy projectálni fog valamit; azonban feledé, mikép a ker. napló kinyomatásának akadályoztatása mellett is az indulat el fog ragadtathatni s' a vita heves leendhet, mert az indulatok elragadtatása s' a viták heveségét nem a napló kinyomatása hozza magával. Azonban nem kellene még feledni, hogy az élő szó kedélyre s' indulatra jobban hat, mint a zárt falak közti olvasás, s' hogy így veszélyt a kinyomatás nem hoz. Egy országos testület méltóságával nem fér össze, hogy iratai censura nélkül ki nem nyomathatnak, miután a RRnek mult országgyűlési mart. 28kai üzenetük is elfogadtatott. A RR üzenetét pártolom. — Egy báró főispáni helytartó, bár az üzenetet pártolja, a dolgot azon tőrre, melyre Sz. A. gróf vivó, viinni mégsem ohajlja. Azon félelem — mond — hogy a vita heves kitörése ellen magunknak elegendő biztosságot nem szerezhettünk, épen ok a napló kinyomatására, mert ha a szónok tudja, hogy szavai publicitásra jönnek, s' midőn visszahuzhatlanul mondatnak el, azokra jobban vigyáz. A rettegett visszaélések megszüntetésére szolgál ezeknek tudomásul esése a közönség és küldők előtt, mellynél a visszaélés ellen nagyobb antidotum nem is lehet. Azonban mindamellett is a ns báró főisp. helyettes a ker. napló kinyomatását nem kívánja az országgyűlés rendezésénél fogva, mert a ker. üléseket igen tökéletleneknek tartja, melyek az initialívának meg nem felelnek a befolyó sok elemnél fogva. A ker. ülések consultativum tekintetűket elvesztették s' lönbe-

lölük merő deliberativum gyűlés, miután azonban az országban van törvényes deliber. gyűlése, e mellett hasonló más testület nem létezhetik. És ha a RR. kívánatát megadni a kormány hajlanék is, ez szabadságában nem áll, mert ha a napló kinyomatik, a ker. ülés diplomatikai állásra emelkedik; és ez ex asse pertractatio coordinatio nélkül nem lehet; nem lehet ő felségének magának, mint törv. hozás egy részének. Én a ker. üléseket nem tartom czél-szerűnek, mert olly testülethez, mellynek czélja tudva nincs, könnyen férhetni, így megállapítását sem kívánom. Még egy tekintet van a ker. ülések ellen; minden alkotm. országban az ülésekben van a kormánynak repraesentansa. Nálunk az országos ülésekben ha nincs is tökéletes repraesentansa; a személynök mégis némiképp a kormányt képviseli; a ker. ülésben e képviselet megszűnik 's hatása rá igen csekély. Így egyedül csak a coordinatio tekintetéből nem pártolom a t. RR. üzenetét. — Ezen előadás után, a RR. üzenete mellett nyilatkozott egy m. gróf 's igen csudálja, hogy az előtte szóló m. gróf ur, vele hasonló nézetekből indulva ki, az üzenetet mégsem pártolja. Hogy a coordinatio milly befolyással lesz arra, hogy a ker. ülés deliberativ vagy consultativ ülés, 's naplója legyen-e vagy nem? át nem látja. És bár mint a ns főisp. helyt. állítá, a napló kinyomatása a ker. üléseket diplom. állásra emelné, kinyomatik-e a napló vagy sem, miután az usus határozott, ez ülések az ország előtt diplomatikai méltósággal bírnak. Mondá a m. gróf főisp. helytartó hogy a ker. ülésekben a kormány képviselve nincs; a ns szónok megjegyzi, hogy országgyűlésünkön a kormány képviselve sehol sincs, mert ki csak elnöke az ülésnek, az nem repraesentansa; e két fogalom közt nagy a különbség. Az, hogy a napló kinyomatásával az ország bírálhatni fogja a mondottakat, épen ezen argumentum szól a kinyomatás mellett. — A vegyesházasságok dolgában mondatott, hogy a publicum informatója szükséges; a RR. is csak ezt akarják, t. i. a publicumot informálni. A RR. kívánata méltányos mind a küldők iránti köteletség-nél, mind a közönség informatója tekintetéből. Vagy csak egy felekezet akarja a publicumot informálni, 's a publicum informatójának szükségére itt is elmondhatni Verböczyvel: „quod aliquando valent, aliquando non valent.“? Méltányos a RR. kívánata még, mert ha a követeket a közbizodalom nem kíséri, nem fognak használhatni, 's ha a közvéleménnyel ellentétben állandnak, üdvös törvény nem leend; ennek óvszere a nyilvánosság, melly a napló által hathat a képviselőkre. A RR. hatóságához tartozik elhatározni a documentumok kinyomatását, 's mint a FÖRRk. naplójok nyomtatását elhatározták 's tudták, hogy erre törvény nem szükséges, a RR. sem kívánna más naplót mint millyen a FÖRRk. 's visszaszóló dolog attól megtagadni a segédkezet, mit magok megtettek. — A legelőször szólott ns gróf fél a RR. által mondandók káros következeitől. Ki olly testület felől — mondá ns gróf — melly a haza boldogsága felett tanácskozik, illyest tehet föl, annak a hon jövője iránt kevés reménye lehet. A ker. és országos ülések szólásszabadsága közt nincs különbség, mert előleges censura nincs, melly a mondandókat határozza meg, mert törvény sem tiltja meg a beszédet, csak a contumeliákat, 's ez egyik ülésben sem történik. Midőn — folytatá — a szabad újságok kérdése forgott fen, A. G. gr. azt állítá (a ns szónok e felhívott szavakat az országos naplóból olvassa) hogy t. i. ők nem kívánják a tanácskozási titokban tartani, hanem hogy annyi közöltessék, a mennyi 's úgy a mint mondatott. Azonban vegyük a dolgot a maga természetében, a beszéd legkönnyebben elferdítetik. Hogy az üzenet multkor elvettett, még nem következik, hogy most is el kell vetnünk, mert ha mindig nem 'et mondunk, ez nem azon út, melly közelítéshez vezet, mert mint Széchenyi István gr. mondá, bizodalom és szeretet nélkül hatalmat nem szerezhetni. A t. RR. a m. gróf FÖRRket azon elv nevében szólítják fel, mellyet a FÖRR. is magokénak vallottak, a nyilvánosság nevében; pártfogásra a méltányosság szólít fel bennünket, mert eljön az idő, midőn a jelentés meg fogja siratni a nemzet, de az aristocrazia bizonyosan. — Hogy a szónokok sorozatát megtartsuk, említünk egy grófot, ki a napló ellen argumentul hozá fel, hogy az abban közlendők vagy anyagiak vagy szellemiek, az anyagiak unalmasak, a szellemiek izgatók leendnek, ergo. — Egy báró szerint a tábla azon tagjai, kik az üzenet ellen szólaltak fel, legalább két nézetből indultak ki; az egyik fél állítá, hogy a t. RR. a sérelem terén állnak, és meg akarják mutatni, hogy sérelem nem létezik. A másik fél abstracte a sérelemtől az ügyet a coordinatio tekintetéből nem pártolja. E két nézet között jobbnak tartja a ns báró az elsőt, mert midőn a második a szónokra is azon halást teré, mellyet T. L. grófon gyakorolt 's a napló kinyomatását pártoló véleményében őt is jobban megerősíté, akkor Sz. A. gróf nézete legalább méltánylatot ér-

demel. Ha sérelem létezik, ez két okon alapul, 1) a sajtószabadságon ejtett sérelem 's 2) a törvényhozás munkálatának akadályoztatásán. A ns báró a sajtószabadság kérdésébe nem ereszkedik, hanem csak azon állításra, hogy a sajtószabadság nem akadály 's nem sérelem, kíván megjegyzést tenni. Az indítványzó azt állítá, hogy nem lehet korlátlan a sajtó, 's midőn állítja hogy a censura mindenütt vagy praeventiv vagy repressiv, tökéletes igaza van; de midőn ebből kiindulva állítja, hogy a repressiv törvénytelen, a praeventiv szükséges, csalódik, mert a praeventiv repressiv is. Azon kérdésre, vajjon nem sérelem-e az, hogy a törvényhozás egy része munkálatában akadályoztatik, a ns szónok megjegyzi, hogy midőn a munkálat közlése szükséges, annak megakadályoztatása sérelem is. A munkálat közlésének szüksége már meg van mutatva; azonban a ker. napló veszélyessége olly sokkal támogattatik, hogy velük misem mutatott meg; mert ha az országos és a főrendi napló ugyanazokat foglalja magában, e naplók is veszélyesek leendnek. De vajjon szükae-ges-e a közlés? az országgyűlés különös helyzete mellett igen is. Jöknak tartják-e a FÖRR. az instructiókat, az más kérdés, de 1) azok léteztvén, azokat ignorálnunk nem lehet, miután nálunk a küldők olly politikai jogokkal bírnak, minőkkel más küldők nem. 2) a kölcsönös capacitatio, ha a közdolgozokban csak azok vesznek részt, kik jelen vannak, meg nem történhetik; 3) miután nálunk a küldők a revocatio jogával is bírnak, szükséges, hogy a követ küldője előtt magát legitimálhassa; 's meg akarják-e a FÖRR. a legitimatio lehetőségét tagadni? Igaz, hogy a hírlapok tágabb körben működhetnek, de a sajtónak engedett nagyobb szabadság azon reményt engedé táplálni, hogy kezetfogva kivihattandjuk azt, mire akár milly többség nem elég, 's mire a kézfogás annyira szükséges; de a legitimatio a hírlapok nem elégségesek, miután a szók nevei nem mondatnak ki 's a küldők nem tudhatják: az ő követek szavazott e így, vagy úgy? A közvélemény olly dolog, melly nem tisztán argumentumok által fejezsetetik, hanem ha bizonyos emberek mondanak el bizonyos dolgokat. A m. gróf főisp. helyt. állítá, hogy a ker. napló kinyomatása nem szükséges, miután nem akar több erőt tulajdonítani azon ülésnek, mint mennyivel most bír. Azonban, hogy ha ker. ülések nem léteznének, épen e tábla conservativ részének lenne érdekében azt előidézni, mint mindenről gondoskodni, mi a rögtönzések ellen megóv, és módot nyújtani, hogy a szónok elragadtatik is, állásával vissza ne éljen. Arra, hogy az országos ülésben a kormány képviselve van, a ns báró megjegyzi, hogy azon kormány, mellynek elvei csak azok által képviseltetnek, kiket oda rendelt. elveszti hatását; a kormánynak nem különös küldöttekre, hanem majoritásra van szüksége. A ns báró kijelenté, hogy a kormányt repraesentálja ő is, 's nemcsak, kik a másik oldalon ülnek, repraesentálja mindannyiszor valahányszor a kormány a rend és törvény és méltányosság terén forog. — Nádor ő fensége közbevetőleg kíváná csak megjegyezni, hogy a ker. ülések eredetileg csupán barátságos értekezések voltak, 's rendeltetésök volt nem — országos ügyekről deliberálni, hanem kiegyenlíteni a véleményeket; és most, ha e ker. ülések mostani színezetököt is elvesztendik 's országos ülési állásra emelkedendnek, nem leend-e szükséges más előleges tanácskozás is, 's ez is nyilvánosan tartatandván, igazolás végett nem kellend-e annak is naplóját kinyomatni? 's a t. Nádor ő fenségének jelen megjegyzése után a legközelebb nyilatkozott ns báró okoskodására, a fent említett b. főisp. helytartó megjegyzi, hogy ha a követ a ker. ülésben elmondottakat az országosban mondandja el magát könnyen igazolhatja; és azon állításra, hogy a közvélemény gyakran személyekhez van kötve, megjegyzi, miképp épen ezért kívánja, hogy a közvélemény ne személyektől, hanem okoktól feltételeztessék. — Sokan szólottak még, többen az indítványtevő gr. véleményét 's néhányan a RR. üzenetét pártolák. A RR. ügyét pártolók okoskodása még körülbelül a következőkben öszpontosul. Minden alkotmányos polgár méltán követelheti korlátlan közlést a történeteknek, főképp ott, hol a követet instructio köti; 's a józan okoskodás megnevezetetését azon szónoknak, mellynek ha kimondott 's közlé tett elvöl és beszéde nem veszedelmes, bizonyosan nem leend nevének kitétele. Az országos RR. 7 hónap óta együtt ülnek, a nemzet milliókat pazarolt el, 's még semmi eredmény, csak egy üdvös törvény sincs. A juste milieu állapota erkölcsileg véve olly szent állapot, ha igaz erkölcsi felfogásban állhatna, hogy annak létele kívánatos, de politikailag főképp alkotmányos országban annyit tenne, mint két pad közt — földre ülni. — Midőn ellenben a RR. üzenetét nem pártolók egyrészt a fentieket ismételve 's a ker. ülések jelen állapotáig fejlődésének menétét chronologice fejtegetve, másrészt pedig lényeges

kérdéseket mellékes uton eldönteni nem akarva, mint p. o. a sajtószabadság ügyét 's az országgyűlés coordinatioját, miután a t. RRdek, ez ügy érdemében új okokat nem hozának fel, a ker. ülések naplójának kinyomatása ellen nyilatkoztak. — Egy ns gróf is, kit ez országgyűlésen hallani először volt szerencsénk, kezét fogva az iránt T. L. gróffal, hogy a sajtószabadság e nemzetet fel nem zavarhatja, miután azonban a jelenlét jobb alkotmányt és kormányt, miket az utókornak is átadni kíván, nem ohaft, Sz. A. grófot 's a méltóságos báró főispáni helytartót, kinek három éves korától hazafiságát ismeri, pártolja 's magát a méltóságos FÖRRendek gráciájába ajánlja. — Most egy nemes gróf szólalt fel, kit e teremben olly régen volt szerencsém hallani, 's beszéde terjedelmes kivonatban a következő: „Azt hallom sokszor, hogy nincs olly tárgy, melly a lehető legnagyobb publicitással nem volna vihető, és annak hasznát igen sokszor hallottam demonstrálni; mindemellett mégis megvallom, némely esetekben az igen nagy világosságtól félek, és azért megvallom, épen e tárgyban ma kívánok szólani, mert igen kevesen vagyunk 's nem látok valami külföldi stenographot, ki azt mindjárt elvinné Európa minden széleibe. Ugyanis t. barátom gr. T. L., b. M. L.-nak válaszul adta, hogy az angol példa ide épen nem alkalmazható, mert Angliában nincs a kormánynak valami direct befolyása, hanem tud magának szerezni befolyást, és hogy helyes volna, ha ezt a kormány nálunk utánozná. Már ha igazán meg akarjuk vallani, mi tanácskozásainkban a magyarországi megyék állapotját, igenigen egészséges állapotnak gondoljuk, de véve, hogy ha a kormány igazán illyen volna, 's magának befolyást akarna nyerni, hogy állnánk meg ott, hol pénz, bor, pálinka mindent tehet? Az illyeseket, midőn egészen magunk körében vagyunk, — mint a francia mondja — en famille — szeretem előhozni; mivel a francia közmondás szerint; a szennyet igen jó a családi körben mosogatni, és nem úgy, kik egyik tulságból mennek a másikba és mindent legnagyobb publicitással vernek dobra. — Rendetlen állásunk abból is látszik, hogy mindnyájan és mindenki más uton, de mindenik becsületes felfogása szerint iparkodik valami jobb helyzetre vergődni; ez bizonyítja nyavalyás állapotunkat. Vegyük fel most a FÖRR; itt azon anomalia van, ha mindazokat a bajokat felbolygatjuk, bizony nehéz lesz a dolgot elrendezni. A kérdés csak az, hogy mit kívánunk? Vannak emberek, kik talán természeti hajlamok, vagy isten tudja micsoda ok miatt, szeretik érdekeiket egyenesen mozdulatlanságra korbácsolni; én megvallom, noha nincs köszönet benne, mégis a conciliationnak embere vagyok, és ha nem tudom elérni azt, mi után vágyom, elég morális erőt érzek magamban, mint nyilvános statuspolgár 's e helyen némileg statusember, elfogadni azt, mi körülményeinkben kívánatos és mit elérni lehet. A nemzeti életben úgy vagyunk, mint a magány-életben, noha a lehető legjobb akarat mellett egykissé hevesebb vérrrel felhevítve, a dolgot más-kint látjuk, és azután midőn kialszszuk magunkat, azt látjuk, hogy őszinték vagyunk és ha nemis mindenkinek de magunknak, épen midőn tükörbe nézünk, azt mondjuk: bizony kár volt némi tekintetben a dolgokat egyenesen csökönységre és mozdulatlanságra hajtani. A jelen kérdést tekintve, megvallom, ha a sajtószabadságnak vajaki barátja, bizonyosan én vagyok; ezt többször több helyen mondtam. In thesi a sajtószabadságot a lehető legnagyobb jónak tartom, és csak azt bánom, hogy nem minden nemzet, és talán a magyar sem érett meg igazán a sajtószabadságra, de bizonyosan meg fog éri maga a sajtószabadság által; — ezt más terrenumra szeretném átvinni, de e tekintetben kércum a FÖRRket, hogy a t. KK. és RRket szólítanók fel, miszerint ettől álljanak el, mert ha van valami; ez az mi egyenesen azon mozdulatlanságra kényszeríthet, mellyre már az utasítások természete állítja az országgyűlést, mert csak valljuk meg, ez olly igen igen furcsa eset; az utasítások hasznát, talán szükségét is vizsgálni nem akarom, ezt én in thesi megengedem; de midőn az utasítások majd rendszeresebben és nagyobb pontossággal fognak kidolgoztatni, ekkor mondhatom; — csudalom, hogy itt annyi időfecsérléssel, olly hosszú dictiókat hallgatunk; mert az emberek beszéljenek bár 10 napig, ott hol utasítás köt, a capacitatio vége van. Vegyük a dolgot gyakorlatilag, ha követ volnék, azt mondanám: valamivel csak menjünk haza az istenért, mert ha azt tekintjük, hogy 50—100 évek előtt milly körülmények közt volt Magyarország, és egykét lépéssel előre és egygyel hátrább ment, a haladás nem inyem szerinti; de a status körülményei közt sokszor nem lehet másképp haladni; azonban illy haladást mégis jobban szeretnék, mint pangást, mert annak sokszor hátramenet a következe. Ha követ-ember vagyok, azt mondom: itt utasításom nem olly vi-

lágos és szoros, azt itt mint becsületes ember úgy értem; de már most, ha igaz, hogy miután sokkal többen avatkoznak a publicumban, mint az előtt, — és ez, életnek jele — az utasítások által a követek úgy meg lesznek kötelek, hogy a deliberatio még nehezebb lesz, és minden ember ugyanis fogja tudni a publicitas által, hogy mi történnik; itt hiába, török vagy szakad, egy hajszált engedni nem lehet. Mondom, akkor, ha követember vagyok, mit tegyek? Azt gondolom, hogy talán kötelességemet abban teljesíteném, ha éjjel-nappal haza irnék, mert látjuk, hogy némi kisebb kérdések miatt sokszor nagy bajba teszszük magunkat, és azután, midőn egészen kialuszzuk magunkat, — megbánjuk; ez is aggasztó állapotra jött az utasítások által. Szólítsuk fel tehát a KK. és RRket, hogy ettől álljanak el. Hogy a dolog még most keresztül nem megy, és e tábla quasi-vetot gyakorol, nem olly igen aggasztó dolog, ez magától fog elintéztetni, csak adja isten, hogy ezen loyalis kormány mindig loyális maradjon; mivel akkor, ha gr. T. L. ugyszólván idézgetése szellemében megtörténnek, hogy magának a kormány csakugyan akarna többséget szerezni az alsó táblánál, akkor megvallom, hogy azt mondanám: fáj lelkem és rettegek az alkotmányért, és nemzetiségemért; ohajtanám, a magyar, kinek az volt nyavalyája, hogy vagy aludt, vagy szökött, vagy pangott, vagy (ul-álomba esett, hogy egyszer meg ne bánja, hogy a jó alkalmat el hagyta szalasztani. Egyébiránt megvallom, hogy ha valami, bizony az idő drága. Azt látom — hogy itt köztünk sokan olly féltékenyek, miszerint azt hiszik, ha nem övék az utolsó szó, bőriükön valami szégyen marad. Én részemről a közjót sokat eltűrök, az időt becsülöm, és azért czáfoltolok bár, a discussiót viszonzó czáfolatokkal tölteni nem fogom, mert ha csak czáfoltatjuk egymást, bizony mondhatom, el fog perdülni a drága idő, 's eredménye bizony lesz semmi, vagy igen félek, hogy igenigen piczi. Ez előadást 's illetőleg az ülés kezdetén tett indítványt egy b. főispán is pártolá, 's a ker. ülések diplomatai állásra emelésére csak akkor állandó rá, ha az unalmasá vált országos ülések megszűnése iránt a RRket az egység megtörténhetik; de két cor-pust egymás mellett nem kíván, 's ezennel nyiltan kijelenti, hogy ő, kinek e táblánál justo milieut állítani soha szándoka nem volt, 's így nem mint Cicero pro domo sua beszél, úgy tapasztalja, hogy mind a két elv tulzó teljes függetlenségében inkább a földre akar ülni, mint olly padra, melyet neki más jelöl ki. — Egy főisp. 's egy báró rövid szavazatuk után végre egy gr. még egyszer szólott fel, 's tisztelvo de követni akarva is azon elveket, melyeket gr. Sz. I. felállított, hogy t. i. az időt kimélni kell, bár a gróf, elveivel ellenkezőleg, az időt nem kimélve a szónokot és másokat is sujtott, és noha az, mit a szónok az angol kormány befolyásáról mondott, és hogy e befolyás bizodalmon alapul, korteskedésre csavartatott, a nemes grófnak mégis inkább elveit, mint tetteit követve, mindezekre szólni nem kíván. — Nádor ő fensége Sz. A. gróf véleménye mellett, vagyis a RR. üzenete nem pártolására mondá ki a többséget. — Sz. A. gróf véleménye mellett nyilatkoztak 16-an, a ker. napló kinyomatása mellett 9-en. — Az ülés két órákor oszlott el.

November 23kán.

CVIII. kerületi ülés.

A tegnap bevégzettnek látszott harcz a városok voksa körül ma újra feléledt. Egy érdemes megyei követ nem emlékezik már, ki volt-e mondva tegnap a határozat: úgy hiszi, hogy nem, 's azért folytatni kívánván a tanácskozást, Breznobánya városa mellett emel szót, 's erősen vitatja, mikép e város Nagybánya felett elsőbbséget érdemel, nemcsak kiterjedésénél, 's a lakosok számánál fogva, hanem más tekintetek figyelembevételével is. Breznobánya városa területe, szóló szerint, 7 □ mérföld, Nagybányáé alig 2 — 3; lakosainak nagyobb számát az bizonyítja, hogy az ujonczállítás alkalmával Breznobánya 39, Nagybánya pedig csak 24 ujonczot állított; többnyire ama városban az ipar virágzik, a bányászat előhalad, 's a magyar elem köz és magányéletben terjed, a jegyzőkönyvek magyarul vitetnek, a hivatalos levelezések magyarul folytattnak, a társalgás is többnyire magyar nyelven foly; — ezeknél fogva Breznobánya, melly országgyűlési ülést olly drága pénzen vette, fél szavazatot joggal igényelhet. Ha Nagybányának nem akar-nók elvenni fél voksát, 's a felosztás némi kételyt támasztana, úgy talán megtoldani lehetne a városi szavazatokat fél vokssal, hogy ekként összesen nem 16, hanem 16½ városi voks számíthatnék. — Egy megyei követ figyelmezteti a RRket a tegnapi végzésre, 's mikép azt változtatni nem lehet; azonban Breznobánya mellett még egy szótart emelkedett, a fél voksot követelőleg. — Ker. jegyző úgy tartja: hogy a felhozott teoriák nem állnak, mert a lakosok száma a szavazat-felosztásnál olly pontosan nem vétethetik tekintetbe; egyébiránt azon körülmény, hogy

Nagybánya bányaváros, Szatmárnémethi pedig nem az, a dolognak nem ért, mert közérdeku tárgyra nézve az utasítás közösen készíthetők, külön érdekükre nézve pedig mindenik város külön utasítással látja el a közös követet; ennél fogva a szerkezet megmaradhatna. — Az e tárgyban ma először szólott követnek a fél vokssal megtoldás iránti javaslata egy megyei követ által gátolatlanul egy másik által elleneztetett azon okból, mert könnyen megtörténhetnék, hogy a fél voks lenne az eldöntő. — Nagybánya városa követe szólalván fel, úgy hiszi, hogy ha a választmány hív akart vala maradni azon elvhez, miszerint a 12—30 ezer lakossal bíró városok 1 egész szavazatot nyerjenek, megelőzhetne volna mind ezen vitákat; de Sopronynak, Komáromnak adatván az egész voks, Szatmárnémethi azt annál inkább követelheti. Azonhan itt még más szempont forog fen; a bányászat a státuszgazdaságnak egyik fő ága, 's honunkban az különös figyelmet érdemel. Nagybánya az egyik bányászati kerületnek fokusa, 's mint ilyennek, külön kell lenni képviseltve; ellenben Breznobánya nem bir annyi fontossággal; igaz ugyan, hogy 10000 lakosa van, de ezek többnyire hegyekben laknak 'sat. — Kerületi jegyző felvilágosítása szerint a Deputatio alapelvét nem úgy kell érteni, mint ha minden 12000 lakossal bíró várost okvetlen egy egész szavazat illethetne, hanem midőn 12—30 ezer lakosnyi városoknak egy szavazat adatik, ezen csztályban csak Szatmárnémethi maga, de Nagybányával egyetemben is esik, minthogy a két város lakosai száma összesen 16000et teszen. Egyébiránt Szatmárnémethi városa Nagybánya érdekeinek nem praeciudicál, mert a mennyiben a város érdeke különbözőni fog, annyiban készíthetik külön követutasítást. A mi a magyar elemre nézve felhozott, azt nem lehet jogalapul venni, sőt talán ellenkezőleg; a melly városokban nem terjedt annyira a magyar elem, ha szinte azon alkotmányos jogokban részesíttetnek mint a magyar városok, megnyerendjük őket a nemzetiségnek. — Egy követ: „E tárgyalásoknál sajnosan tapasztaljuk a statistikai adatok hiányát, nem tudjuk milly népességű mindenik város; mondják, hogy Szatmárnak magának 15 ezer lakosa van; ha ez való, ugy e városnak csak ugyan kompetál az egész voks; de kérdés: meg vagyunk e győződve Szatmárnémethi népességéről? Ennél fogva miután a zavarodás már megvan, 's vagy Szatmárnémethi, vagy Nagybánya iránt leszünk igazságtalanok, talán legtanácsosabb volna megírni küldöinknek, hogy a körülmények akképpen változván a városi szavazatok száma ½-lel megtoldandó volna. Ez ellen csak egy nyomatékos ellenvetés lehetne, t. i. az, hogy az utasítások már 15 vagy ennél kevesebb voksot határoztak; ámde ha kifejtjük küldöinknek, miképen Szatmárnémethi 15000, Breznobánya 10000 lakost számlál, 's így amaz egy egész, ez pedig fél voksot igényel, ezenkívül Nagybánya, mint a bányászati kerület fővárosa szinte fél szavazattal felruházandó — ha mindezeket kifejtjük küldöinknek, talán megegyeznek abban, hogy a városi vokssok ½-lel szaporitassanak. Azon ellenvetés, hogy könnyen fél voks lehetne az eldöntő, a gyakorlat által czáfoltatik meg; mert látjuk, hányszor történik, hogy a szavazatok felfüggeszettek, vagy egyik vagy másik követ nincs jelen; de nagyobb biztosítékul, talán törvénybe lehetne iktatni, hogy a fél voks nem határoz. — Ezt azonban egy másik követ ellenző, attól tartván, hogy törvényhatóságok netaláni visszalépése könnyen magát az ügyet szenvedtethetné; többnyire, szóló az érintett „magyar elem“re nézve is tevén még észrevételeit több előtte szólottakkal oda nyilatkozik, hogy valamint a választmány szavazat-osztási tervének alapjául nem tevé a magyarságot, úgy most is szükség e tekintettől elvonni; a nemmagyar városok azért is érdemelnek nagyobb figyelmet, hogy a nemzetiség azokban terjedjen. — Kerületi jegyző, megemlítvén hogy Fényes és Bárándy statistikai munkáiból a választmány közép aránylagos számot vont, 's azt alapul vevő — ismételve megjegyzé, hogy ha azon elv szerint akarunk menni, miszerint minden város, mellynek 12 ezer lakosa van, okvetlen egy egész vokssal birjon, ugy az egész munkálat sarkából kifordul; azért inkább maradjon a szerkezet a mint van. — Majd ismét Szatmárnémethi városa követe szólalt fel, 's erősen vitatá küldöinek egy egész szavazatrai méltányos igényeit 's előad, mikép e város azon, hogy a választmány lakosainak számát 10000be számítá, nagyon megütöztvén, egy újabb szoros öszveirást eszközözend. — Egy megyei követ: a kerületezés mindig nullificatiót foglal magában, most a kérdés csak az lehet: maradjon-e a szerkezet, vagy a tegnapi határozat? — Egy másik követ a dolog kiegyenlíthetésére indítványozá, hogy Kismarton, Ruszt és Kőszeg városaitól, mellyeknek együtt a választmány egész szavazatot adott, minthogy kis városok, 's különös érdeket nem képviselnek, a fél voks elvéthessék; azonban e javaslat viszhangra nem talált, különösen a kerületi jegy-

ző úgy híve, hogy ha azon indítvány elfogadtatnék, azon városok követei foguának fellépni, azért legjobb illy provincialis discussióknak egészen véget vetni. — Egy követ: Azt tartom, Szatmárnémethinek kell egy egész voksot adni, azt átlátta a választmány is, de nem tudott mit csinálni Nagybányával, melly mindazáltal olly város, mellynek érdekét sem a társ-, sem más város nem képviselheti; azért maradjon a tegnapi határozat. — Ezt midőn némelyek szavazat utján eldöntetni kívánák, a többség fenhargon pártolá a tegnapi határozatot, 's e szerint az elnök kimondá a mai ülés végzését, mellynél fogva a tegnapi határozat ma megerősíteték. — Ezek imígy elvégezletvén, kerületi jegyző felolvasá ismét a 395 § kezdetét 's abban némi szerkezeti módosításokat javasolt, mellyek elfogadtattak. A 396 § meghagyatván a következő §§ tárgyalatása másnapra halasztatott. — Bakabánya városa poigárainak minap említett folyamodása a dictaturából kikerülvén, azt a ker. jegyző vélemény-adás végett az igazolási választmányának kiadatni javaslá, mi helyesnek találtatott. Ezzel az ülés eloszlott.

November 24kán.

CIX. kerületi ülés (kezd. d. e. tízfél órákor.) A kir. városokról szóló törvényjavaslat VIII. részének követválasztást és utasítást tárgyazó §§ai kerülvén tanácskozás alá: a 397d. §nál egy megyei követ kívánta, hogy a városi követek a képviselő-testület által választassanak; de kívánata, már a 108d. §. tárgyalásakor ellévén határozva, mellőztetett. A 398d. §nál egy városi követ indítványozta, hogy követek csak a rendes vagy disz-polgárok közül; egy megyei követ pedig kívánta, hogy a zsidók közül is választathassanak: mind két indítvány egyenlően félrevetetett. — A következő §§ok a 404dikig mind meghagyattak. Ezen §nál több megyei és városi követek, azon okból, — hogy a kerületekbe foglalt városok közül a nagyobbak a kisebbeket el ne nyel-hessék, 's viszont több kis városnak egyesült ereje a nagyobb város képviselőt teljesen meg ne semmisíthesse — javaslathozták, hogy a kerületbeli városok egymást felváltva válasszák követeiket, egyik országgyűlésre egyik, másikkra másik város választván meg egymást felváltó sorral a közös követet, — utasítás a szerkezet értelmében közösen készíttetvén. Ez indítvány is hasonló sorsra jutott a fentebbiekkel. — Azon esetre, ha első szavazás alkalmával az általános többség senki mellett nem nyilatkozott, hogy a szavazók ismételt szavazások alkalmával választottaik mellett makacsúl megmaradva, a szavazásnak ohajtott eredményét ki ne játszassák: egy megyei követ jónak látta második szavazásra kijelölni azon két vagy három egyent, kik először legtöbb szavazatot nyertek. Mire megjegyzetvén, hogy így a jelen törvény a szabad választást önkényes kijelölés által korlátozná. Más megyei követ, hogy ezen önkényes korlátozás ki kerültesse, 's az általános többség elve következetesen fen-tartassék, azon több szavazattal bíró egyéneket ohajta kijelölni, kiknek szavazatuk öszveszámítva általános többséget képez. Egy harmadik követ czélszerűbbnek látá, hogy ha az első titkos szavazás alkalmával senki általános többséget nem nyer, — mivel még a szavazásnak irány nem adatott, — minden, ki szavazatot nyert, ki jelöltnek tekintessék; 's ha közülök második szavazás alkalmával, — melly golyózás által vitetnék véghez, — valaki általános többséget nyer: legyen követ; ellen esetben azon 3 egyen, kik legtöbb szavazatot nyertek, legyenek kijelölve, 's ki közülök harmadik szavazás alkalmával általános többséget nyerend, legyen követ; ha pedig általános többség ekkor sem mutat senkit, a két legtöbb szavazattal bíró jelöltessék ki negyedik szavazásra. Így végre általános többség fog valamely részre nyilatkozni, 's ha egy-kerületbeli több városok makacsúl ragaszkodnának választottaikhoz, azoktól előbb utóbb kénytelenek lennének elállani, 's valamelyik kijelölt részére általános többséget alakítani. E két utóbbi indítvány akép sorrt öszve határozattá, hogy ha első titkos szavazás alkalmával általános többséget nem nyer senki: legyen kijelölve minden, ki szavazatot nyert; 's ha ekkor golyózás által sem hajlik többség senki részére: azon legtöbb szavazattal bírók jelöltessenek ki, kik öszvevéve általános többség szavazatát bírájk. — A 405d. §. utolsó sorába „sors“ helyett „elnök“ teendő. A következő §§ok a 411dikig helybe hagyattak. Ezen §nál szükségesnek találtatván, hogy az egy kerületbe foglalt több városok szavazatszedő küldöttségeinek öszvejövetelére bizonyos állandó határidő rendeltessek; nehogy különböző városok különböző határidő napot tűzvéen e végett ki, ebből zavar következessék: a § első sorai oda módosítottak, hogy a szavazatszedő küldöttségek, országgyűlés megnyitása előtt legfeljebb 28 nappal a jelen törvényben kijelölt helyen öszve-jöni tartozzanak. A Szatmárnémethi, és Nagybányát illető sorok jelen §ból a multnapi határozat következtében ki-

hagyatván: Bazin, Szent György és Modor városokra nézve Bazin; Ujbánya, Bakabánya és Korpona városokra nézve pedig Ujbánya tüzetett ki a szavazatszedő küldötségek öszvevetelének helyéül. A következő §§ok változást nem szenvedtek egész a 423d. §ig, mely akép változott, hogy ha a követet több városok együtt választották; a megbízó levél minden választó városnak neve-, de csak azon várospecsétje alatt adatik ki, mely városban a közös választmány öszveült. — A következő §§ok követ utasításról szólván: a 424d. §ra egy megyei követ előadja, mikép ezen tárgy több tekintetből komoly megfontolást igényel; mert jelen szerkezet szerint az utasítást nem a választó polgárság fogja készíteni, hanem a képviselő testület, mellynek érdeke gyakran jöhet ellentétbe a választók érdekeivel; e mellett a visszahívási jog, ha a képviselő testület fogja illetni, következetlenségben áll a polgárok választási jogával; egyébiránt pedig több kezességet lát a közzjóra nézve a követek egyéniségében, mint az elmagyarázható utasításokban, mellyek, mióta a régi féltves utasításokból könyvekké nőttek, valóóság gátjai a tanácskozások folyamán; ezen fontos tekintetnél fogva kívánta a követutatisás és visszahívás kérdését kimerítőleg megvitadni, 's célirányosan előtérteni. Ezen előadás több indítványokat idézett elő, miközül egyik jónak látta a követutatisás és visszahívás jogát közvetlen a polgárokra ruházni; másik, mivel az öszves polgárság nagy száma miatt együtt nem tanácskozhatik, a követutatisás 's következetesség kedvéért egyszersmind a választás 's visszahívás jogait is a végzett különösen választandó képviselők által kívánta gyakoroltatni; harmadik a polgárok többségének írásban beadandó kérelmét utasítás erejére kívánta emelni; negyedik a polgárokat öszvehivatni valahányszor a többség sürgetni fogja; ötödik az utasításnak a kir. városokra nézve leendő eltörlését, 's a visszahívási jognak tisztábazozatálát akarta annyival inkább, mivel kellő rendezés mellett utasításokra szükség nincs, mik a megyékben csak azért szükségesek, hogy segedelmoekkel a kevésbé értelmes kiváltások tömeg választását az értelmesek befolyása egensúlyban tarthassa. Ezen indítvány-zavar ellenében kerületi jegyző a szerkezet védelmére emelte szavát, előadván mikép itt két kérdés támadhat: közvetlen legyen-e a követválasztás vagy közvetett? Ez utóbbi esetben a követ nem az öszves polgárságnak, hanem a választó-testületnek lesz képviselője, ki ellen a polgárságban örökös gyanu fogna élni, mellynek eredménye nyugtalanság és surlódás. Hapedig a választás közvetlen leendő, nagyszámu polgároknak együtttanácskozni nem lehetvén: mi marad egyéb hátra, mint a képviselő-testületre bizni az utasítás készítését, melly testület a polgárság helyett egyebekben is tanácskozik? Ha e szerint a követutatisás joga a képviselő-testületre bizatik: szükség, hogy a visszahívás joga is őt illesse, mert csak az képes megítélni, megszegte-e a követ utasítását vagy nem? ki ezen utasítást készítette. Mindezekből következik, hogy ámbár a polgárság utasítást nem ad: de ha a képviselő testület annak megszegése miatt a követet visszahívja, őt a polgárság ismét megválaszthatja, 's ekép ha a képviselő testület utasításait nem a polgárság érdekében készíti, a közvélemény ellene fog nyilatkozni, 's újabb választáskor a képviselő ellenérdekei tagjainak kimaradásával a polgárság érdekében fog alakulni. Így azon látszatos következetlenség, melly a követválasztási és utasítási jognak megoszlásánál első tekintetre feltűnik, közelebbi tekintetre egészen elenyészik; sőt épen ezen látszatos következetlenség az, melly a polgárságot az utasításkészítésben közvetve részesíti. — A követutatisás és visszahívás ezen kérdésének megvitatása több időt igényelvén, más napra halasztatott.

November 25kén.

CX. kerületi ülés

Első tanácskozási tárgyal a FÖRRk. 4dik válaszi- nete a magyar nyelv tárgyában lévén kitűzve, ennek kerületi jegyző Palóczy László által lett felolvasatása nyitá meg a mai ülést. — Az először felszólt megyei követ úgy látja, hogy a mint a FÖRRk. által módosítani javasolt 6dik §ból kitűnik, a két tábla közt még lényeges különbség van, és az izenet azon kitétele, miszerint a harmadik nyelv nem czéloztatik Horvátországba behozatni, nem elég biztosíték; a főrendi izenet elfogadásával azt valljuk meg, hogy a magyar törvényhozás horvát dolgok iránt nem tud rendelkezni, azért szóló a javasolt módosításokban nem egyezvén, a felső táblát a Rk törvényjavaslata elfogadására felszólíttatni kívánja. — Más megyei követ megjegyzi, hogy valamint a főrendi tábla előbb világosan nyilatkozott a „tetszés szerint“ kitétel mellett, úgy miután a Rk azon szavakat ellenzék, jelenleg csak azok értelmét kívánják a törvényben meg-

hagyatni; szóló idegenkedik illy „köpönyeg alatti harczok“tól, 's mint az előtte szólott, a főrendi módosítást el nem fogadja. — A FÖRRk. mond egy harmadik követ, — attól, a mit már egyszer elfogadtak, okszerűleg el nem térhetnek, mert midőn a „tetszés szerint“ szavak általuk indítványoztattak, ezek csak a latin vagy magyar nyelv használatására vonatkoztak, azért, ha törv. javaslatunkat elfogadni nem akarják, következetesség okáért, megegyezésökkel törvénybe iktatandó, mikép a magyar vagy latin nyelv tetszés szerinti használata Horvátországban meghagyatik. — Így vélekedett az utána következett szónok is, ki ezuttal alkalmat vön magának a felső tábla körül tenni meg észrevételeit, előadván mikép 1791 óta leginkább a FÖRRk gátolák nemzetiségünk terjedését, ez irányt most is látszanak követni. Tapasztaljuk, mond, hogy a FÖRRk mindenre tagadólag felelnek, itt az ideje, hogy az országot ezen állapotról a veto illy gyakorlatára figyelmeztessük. Szóló hiszi, hogy ha a FÖRRk nem akadályozzák vala a magyar nyelv tárgyabani felirást, nem érkezett volna az annyi ingerültséget okozott kir. leirat; és hogy a dolgon lényegesen kell változtatni 's egy tárgyban csak 3—4 izenetet váltani a FÖRRkkel, kik ha bele nem egyeznének, más tárgy volna felveendő, hogy lássa az ország ki gátolja kívánságai teljesedését. Így a magyar nyelvügy jelen stadiumában határozottan ki lehetne mondani, hogy az izenet, melly majd a FÖRRkhez átmenend, e tárgyban utolsó, 's a Rk ez ügy minden további vitatásával felhagyhat. — Egy más követ végig tekintvén a magyar nyelv tárgyában eddig költ izeneteken, azt látja, hogy valamint az előbbiekben, úgy és főkép a mostani izenetben némi czélzás rejlik; eddig a FÖRRk. nem magyarázák, mit értenek a „tetszés szerint“ alatt, és azon három indítványtól, mellyet e tárgyra vonatkozólag tervének, e 4ik izenetekben elállanak. Amde visszalépés országos tárgyalásoknál nem történhetik, e tábla nem engedhet magával játszani, mellynek kötelessége nem ereszkedni a FÖRRkkel jogvásárlásba. Annyi bizonyos, hogy ez utolsó izenet egészen megmagyarázza a „tetszésök“ szó értelmét 's hogy a FÖRRk. Horvátország védelmére keltek fel. — E tárgyban még csak egy követ szólalt föl, szinte úgy hívé, hogy a FÖRRk részéről az országgyűlési gyakorlat ellenére többé visszamenetnek helye nem lehet, 's pedig annál kevésbé, minthogy a felső tábla maga is azt akarja, hogy Horvátországban csak a magyar és latin nyelv közt legyen szabad a „tetszés szerinti“ választás; ezt a 7 § világosan mutatja, ámbár a 6 §ból a latin nyelv megemlítése is mellőztetni javasoltatott. Szóló a két nyelv használata felett világosan kíván rendelkezni, 's az 5ik izenetben majdan röviden kifejteni, mikép a két tábla közt nem vala egyéb különbség, mint a „tetszés szerint“ szavakra nézve, 's mikép a KK és Rk a magyar és latin nyelvnek a törv. ben leendő világos megemlítését tartják szükségesnek (Olvas egy szerkezetijavaslatot); felszólíttatván egyszersmind a FÖRRk, hogy a felirás valahárai felterjesztését ne késleltessék. — A Rk e javaslatban minden kifogás nélkül megnyugván, 's az 5ik válaszi- netet a fentebbi nyilatkozatok szellemében lesz szerkesztendő. Ezzel a magyar nyelvbeli 4ik izenet körüli viták bevégeztetvén a Rk a folyamatban levő városi kérdés további tárgyalására mentek át. Folytatván tehát a tegnapi megszokott tanácskozások a követutatisásra 's visszahívásra vonatkozólag, egy városi követ szólalt fel először, kijelentvén; mikép ő czélszerűbbnek vélné a kérdést akkorra halasztani, midőn a főrrknek a város-ügybeni válaszi- nete ide érkezendett. — Kerül. jegyző a fenfor- gó kérdést a város-ügy legérdekesebb részének valja, 's úgy van meggyőződve, hogy utasítás nélkül a városi követet hagyni nem lehet; utasítások, ugymond, szükségese- sek annál inkább, minthogy nálunk szabad sajtó nem létezvén a közvélemény erős hatásra még ki nem fejlődhetett, 's valamint nem fogjuk elérni, hogy a megyei követ utasítás nélkül maradjon, egy városi követ is csak utasítás mellett mehet az országgyűlésre; mert a ki- nek utasítása nincs, midőn a közvélemény még nem bír elég intenzív erővel, az semmi által nem fog kötelez- tetni. A közvélemény a közgyűlések tanácskozásiból fej- lödik, hol ha soha utasítás készítés alkalmával az elvkér- dések meg nem vitattatnak, nem fognak képeztetni al- kalmas egyének, kik a várost kellőleg képviseljek. Ha semmi egyéb ok nem küzdene is az utasítások mellett, azon tagadhatlan igazság, hogy a szabad discussióknak tág tört nyitnak, elég gyám- ok azoknak fentartására. A szóló nem ismer követ-visszahívást utasítás nélkül, mert midőn a követ utasítás nélkül küldetik, csak egyéni tulajdonságai nyerek meg részére a bizodalmat, 's ekkor visszahívásnak helye nincs; 's úgy hiszi, hogy mielőtt illy feltétlen bizalomra érdeme- sülő egyének a fejlődő közszellem ápolásával képezthet- nének, az utasításadási jogot a várostól megtagadni ok-

szzerűleg nem lehet; 's így jelenleg elv gyanánt megállapítandó volna: 1ör) hogy a városi követ mindenesetre utasítást kapjon; 2or) hogy azon testület, melly utasítást ad, a visszahívás felett is határozzon; és 3or) hogy visszahívott követ ismét megválaszthatassék. — Az utána fel- kelt városi követ hosszabban nyilatkozván a tárgy felett, beszéde eredményeül javasla, hogy az utasítás készítésére választassanak az öszves polgárság által ideiglenes képviselők annyi számmal, mint a rendes képviselők, 's ezen vegyes testület tanácskozzék a követutatisásról, 's intézkedjék a visszahívásról. — Az egyik elnök a ta- nácskozáson némi irányt adandó, kéri a Rket, hogy elő- adásaikat ezuttal csak a visszahívás kérdésére szorítsák. — Ezután egy városi követ szólalván fel, úgy tartá, hogy ezen törvényjavaslat logicájában fekszik az utasítás meg- szüntetése; mert a visszahívás az utasítási jognak corol- lariuma lévén, inkább töröltessék ez el egészen, semhogy a polgárok jogszerű befolyása megsemmisüljön. — Ez elő- adást az utána szót emelt megyei követ figyelemre méltó- nak találá, de részéről a kérdést elhalasztandónak véli, minthogy nem akarja azt kir. resolutio alá bocsátani; mig, ugymond, hazánk oscillationalis időszaka meg nem szün- nik, a visszahívási jogot korlátozni nem lehet; a városok gyakorlata e részben továbbá is fenmaradhat, mig a köz- szellem szilárdul, 's a közvélemény erősbul; akkor talán nélkülözni lehet a követutatisást. — Majd egy másik me- gyei követ szólalván fel, egyenesen az utasítást ostrom- lá; azt hiszem, ugymond, hogy az országgyűlés egy- szerre koordináltatni nem fog; ha jogot akarunk adni, az teljes legyen, 's nem a jog külszine. E szerkezet mel- lett nem éretik el azon czél, hogy a város képviseltesék, mert képviseltetni fog csak a képviselő testület, azért in- kább semmi utasítás ne legyen; mondják ugyan, hogy ha- zánkban nincs sajtószabadság, nincs közvélemény, de én azt mondom, van közvélemény; — többnyire pedig ta- pasztalásból tudhatjuk, hogy valahányszor ezen tábla egye- nes utasítás nélkül tanácskozt, sokkal energicusabb ha- tározatok keletkeztek, a mi arra is mutat, hogy bizony honunkban, bár kétkeljednek mások, már léteznek ki- fejlett egyéniségek. Különbön pedig utasítások mellett nem is lehet rendesen tanácskozni, mert nem képzelhető min- den tárgyra szoros részletes utasítás; de a történeten bi- zonyítása szerint, egy ország sem reformálódott még uta- sítások mellett. Mondják, hogy az utasítással a visszahi- vásjog jár; én ellenkezőleg vagyok meggyőződve, 's azt hiszem, hogy a visszahívásjog mindig épségben maradhat. Ha már utasítás kívántatik a városi követek részére, arra a közpolgároknak tetemes befolyás engedendő. — Rövid, kölcsönösen értesítő nyilatkozatok után a jegyző, ki a szerkezet mellett emele szót, előadá, hogy az utasítás- adás azért bizatik képviselőkre, minthogy itt tanácskozás kénytelensége forog fen, már pedig a nagy tömeg miként tanácskozhatnak? Ha illy utasításbeli tanácskozások nem lesznek, a közélet, a közszellem városokban soha ki nem fejlődik. — Egy megyei követ a tárgyat nem kívánja elhalasztani, sőt úgy hiszi, hogy a visszahívás iránti ren- delkezésnek most az ideje, 's az iránt elvül ki lehetne mon- dani, mikép a közgyűlésnek joga van a követ-visszahívás- ra nézve indítványt tenni, a köz polgárságnak beadandó pe- titioja pedig szinte visszahívást vonhat maga után. — Más megyei szónok, miután már elvül törvényjavaslatba iktatattott, hogy a városi követek az öszves polgárság által választatnak, az utasítási jogot is az öszvesre szeretné bizni, de miután abbéli kívánata teljesülhetésének sokfé- le nehézségek állnak útjában, jelenleg csak azon kérdést véli eldöntendőnek: vajjon kell-e most a követ-visszahi- vásról rendelkezni, vagy nem? Szóló úgy hiszi, hogy igenis kell, 's errenézve egy külön §t javasolt alkot- tatni „a visszahívásról,“ mellynél fogva 1ör ha, a polgá- rok többsége új követválasztást kívánna, a közgyűlés kö- telek legyen határnapot kitűzni; és 2or: a közgyűlésnek jog adassék, ha a követ utasítását megszegné, az öszves választó testületet egybehíni, annak elhatározatására: vaj- jon lehet e követ-visszahívásnak helye vagy nem? — Ennek ellenében egy szónok úgy látá, hogy a polgárság, az utasítását meg nem tartott követet a közgyűlés visszahívása dacára ujjolag választhatván, annak határozatát szüntelen meghiusíthatná; azért inkább a képviselő testi- let válaszsza, utasítsa, 's híjja vissza a követet. — Illy szellemben nyilatkozott az utána következett követ is, ki mindenek előtt szavazat útján kíváná elhatároztatni: 1ör) akarunk-e a visszahívás felett törvényt hozni, vagy nem? 's ha igen, úgy 2or) ki gyakorolja a visszahívási jogot? — Erre többen sürgeté a szavazást, 's az elnökség ki is mondá az első szavazati kérdést; de kerületi jegyző a szerkezet pártolására emel szavát, egy megyei követ pedig némi nem-lényeges megjegyzésekkel lépett elő. A fenforogó kérdés tárgyalatása illy stadiumban lé- vön a vitakozások folytatása jövő ülésre halasztatott.

November 27-én.

CXId. kerületi ülés.

(Elnökök: Szemere (Borsod) Simon (Soprony); kerületi jegyző Palóczy és Szentkirályi; naplótíró Komlóssy)

Mindenek előtt felolvastatván a KK és RRnek 5. üzenete a magyar nyelv és nemzetiség tárgyában: közirat-ra bocsátatott. Ezután felfogták a követutatisás és visszahívás kérdésének tegnap előtt megszakadt fonala. A városi követek utatisása ellen ma szó nem emelkedék, annak szüksége közönségesen elismertett: de a visszahívás iránt 3. különböző irányban fejlődtek a vélemények. Első vélemény-irány azon elvből indult ki, hogy a követeket a választók és utatisók együtt hihajják vissza; mivel pedig a választó-gyűlések nincsenek úgy rendezve, hogy azok az utatisás felett tanácskozhassanak, czélszerűnek tarták ennek pártolói utatisások készítésére a polgárok közül különös képviselőket választani, kik a rendes képviselő-testület tagjaival egyesülve készítsék az utatisásokat 's gyakorolják a követ-visszahívás jogát, 's ez által hívék kikerülhetni minden zavart és következetlenséget. Másik vélemény-irány a követ-visszahívás indítványozásának jogát a képviselő testületre kívánta ruházni. Ennek fő szónoka a kerületi jegyző előadta, mikép nem kérdés itt: visszahívhatók-e a követek? 's ki által? mert a vélemények mindkettőre nézve abban egyesülnek, hogy visszahívhatók, 's a polgárság által. Kérdés itt az: hol tessék az indítvány a visszahívásra. Szólok véleménye szerint ez a tanácskozó testületnek, a közgyűlésnek körébe tartozik; mivel a polgárság választó gyűléseke tanácskozára organisalva nincs; már pedig bárminő indítvány elvetésének vagy megerősítésének joga tanácskozást feltételez. És ezen képtelenség azon indítvány ellen harczol, mi szerint azon esetben, ha a polgárok többsége közgyűlés elibe terjesztendő kérelem-leveleiben a követek visszahívását kívánják, a közgyűlés köteles lenne új követ-visszahívást tartani. Ezen indítvány ellen még azon képtelenség is harczol, hogy szerinte nem a kérelemlel tartalmaznak a fontossága; hanem az aláírók számának, mellynek tisztábohazatalára az aláírók névsorát verificálni 's az aláírókat személyesen kellene előbb kikérdezni az aláírás iránt; 's ha csakugyan világos a többség, ezt nem az indítványozás, hanem a határozás joga illeti. Szólok azt hiszi, hogy a visszahívás jogának mit sem árthat azon intézkedés, melly a visszahívás indítványozásának jogát azon képviselőkre bizza, kik a választó polgárságnak szinte egy tizedrészét teszik, 's kik szüntelen a polgárság között forogván, ennek szükségét értik, 's felettök tanácskoznak. Lehet-e képzeln, hogy a képviselő testületben ne akadjon egyén, ki szükség idején a visszahívást indítványozza, 's hogy e visszahívásra alapos okok mellett többség ne alakuljon. Bár minők legyenek a formák, ha a nép élete beléjük nem olvad, hasznavehetlenek lesznek; ha ellenben a népetet velök összeforr: nem lehet attól tartani, hogy a nép érdekére káros befolyásuk legyen. Ezeknél fogva szólok sem hasznosnak sem kivihetőnek nem látván, hogy a visszahívás indítványozása a polgárságra bizassék: azt a képviselő testületre kívánta ruházni. — Másik hason-véleményű szólok a visszahívás jogát oly testületre kívánta bízni, mellynek léte logikai következetesség, melly nem szűnik meg azonnal, mihelyt a választás megtörtént; mert követet visszahívni nem lehet a nélkül, hogy itelni kelljen az utatisás-szegés felett, melly iránt itéletet csak az utatisások készítők, t. i. a képviselő testület hozhat. Kérelmezés utján, — mellözve azt, hogy aláírókat mindenkor könnyű leend találni, kik a távollévő követet rágalmazzák, 's rágalmaik által a követségről minden valamire való embert elidegenítsenek, — köteleességének hű betöltése mellett is visszahívhatók a követ; mert a közérdek sokszor ellentétben áll a polgárok provincialis érdekével, 's ha a követ amazt ezért feláldozná, a visszahívást ki nem kerülhetné. Ha például a pest-flumei, 's pest-debreceeni vasut elsőse felett szavazatra kerülne a dolog, 's iránta megoszolván a szavazatok, Debreczen városának követe birna eldöntő szavazattal, 's magán meggyőződése szerint a pest-flumei vasut mellett nyilatkoznék: nem hiná-e tüstint vissza a debreczeni polgárság, ha a visszahívás joga reá ruházatik; 's nem képtelenség lenne e ez? A képviselő-testület vagy kifolyása a polgárság bizodalmanak vagy nem; ha az, miért ne bizathatnék reá a követ-visszahívás jog, kivált midőn az utatisási joggal fel van ruházva; ha nem az, úgy az utatisási jogát sem gyakorolhatja a polgárság érdekében. — A harmadik vélemény-irány a visszahívás indítványozásának jogában kívánta a polgárságot is részesíteni, olyformán, hogy ha a polgárságnak többsége közgyűlés elibe terjesztendő kérelemlelében új választást sürget: azt a közgyűlés azonnal elrendelni tartozzék. Ezen vélemény-iránynak szönyegre hozója indítványa védelmére fel ho-

zá, mikép az országnak minden másodrendű jogai képviseleten nyúgosznak, 's ennek bizodalmon kell alapulni, melly nem korlátozható, különben a képviselet 's vele az önkormányzás elve egészen öszvedül. És ha a választás nem egyéb a bizodalomnak pozitív nyilatkozásánál; a visszahívás sem lehet egyéb ugyanazon bizodalomnak negative tett kijelentésénél. Miből önkényt következik, hogy ha a választást korlátozni nem lehet; nem lehet korlátozni a visszahívást sem; 's hogy ha a bizodalomnak, a választásnál okát nem kérhetjük: nem kérhetjük okát a bizodalmatlanságnak, a visszahívásnál sem; itt rejlik oka a titkos szavazásnak is. Mihelyt a követ a törvényhozás pályáján küldői szellemétől eltér, 's azzal nem egy irányban működik: az küldői bizodalmaival azonnal elletébe jő, 's törvényeket maga hoz. Ezen elvből indulva szólok, azon érd. követeknek, kik a követválasztás jogát a polgárságra, a visszahívást ellenben a képviselő-testületre kívánják bízni, felelé, hogy logikai következetlenség a bizodalom negativ kijelentésének jogát más testületre bízni, mint a melly ugyanazon bizodalmat positive nyilvánítja. Mondaték ez indítvány ellenében: hogy illusorius leend a képviselő-testület működése, ha a visszahívás joga azokkal osztatik meg, kik a követutatisásban részt nem vettek. Nem kell feledni, hogy az utatisási jog csak azért ruházható a képviselő testületre, mert a polgárok nagy számuk, 's a kerületekbe foglalt városoknak egymástól távolsága miatt tanácskozás végett öszve nem gyűlhetnek; 's ha a tanácskozási joggal meg bizott képviselő testület ellenkező utatisást ad a polgárság szellemével: illy esetben a követ jog téréen áll, midőn ezen utatisásnak megszégésével, küldőinek, a polgárságnak akaratát teljesíti. Sz. megye követe tegnapelőtt kérdést tön: mért tételnék szó a fenforgó törvényjavaslathoz a követ-visszahívásról? 's miért terjesztetnék az kir. jóváhagyás alá? Szólok ezen kérdésekre felelé, hogy ezen visszahívási jog törvény formájába öntve nem levén, nem maga a jog, hanem annak csak alakja fog kir. jóváhagyás alá terjesztetni, 's ezt tenni kell, ha a sz. eseményeknek gyakori ismétlését kerülni kívánjuk. Azt is állítá az érdemes követ ur, hogy a visszahívás iránti rendelkezés áldás helyett átkot hoz a városokra, mivel általa az eddigi rend felbontatik. Ez ellenkezőleg áll, 's csak akkor teljedhetik, ha a visszahívás szabályozva nem lesz; mert ha a polgárság választ követet, 's a képviselő testület visszahívja a nélkül, hogy a visszahívásról jelen törvényjavaslathoz említés tételnék: nem megtörténhet-e, hogy a képviselő testület visszahívásának a követ engedni nem fog, 's a népre hivatkozik, melly őt választá? hol lesz akkor a törvény, melly a zavarnak véget vehetne. Az érdemes kerületi jegyző mondá: más a választás, más a tanácskozás joga: de hiszen tanácskozási jogot szólok sem akar a polgárságra ruházni, csak a visszahívás indítványozásának jogában kívánja azt részletetni. Ugyan ő állítá, hogy az aláírókat verificálni kell; ez ugyan nem olly igen szükséges visszahívás indítványozására; de ám legyen, ez legkevesebb akadályul sem szolgál. Mondá még, hogy minden olyan rendezés, melly a nép életével egybe nem forr, visszás. Ez a kérelmezés mellett áll, mert ha a polgárság a visszahívást még csak nem is indítványozhatja, mikép forrhat öszve ezen rendezés a nép életével. Szükség tehát a visszahívás jogát mulhatlanul szabályozni, csak az a kérdés: hogy a visszahívást egyedül csak a képviselő testület indítványozhassa-e vagy a polgárság is? 's e kérdés eldöntésére szólok szavazatot kíván. Egy megyei követ az ellenvéleményük közül megjegyezvén, hogy a k. indítvány tág kaput nyit a kormány befolyásának; feleletül nyéré, mikép a kormány befolyását csak a k. indítvány tarthatja távol: mert a kormánynak kevesebb befolyása lehet a nagyszámu választó polgárságra, mint a képviselő testületre, melly könnyen eljátszhatja a polgárság bizodalmat, 's ugyanazért szükség a visszahívás indítványozásának jogában a polgárságot is részesíteni. Mondaték ugyan, hogy a képviselő testület egy tizedrészét tevén a polgárságnak, érdeke ennek érdekével ellenkezésbe nem jöhet: de kérdés, hogy ha a jelen törvényjavaslat a reá várakozó nyirbálásokat ki állja, nem olvad-e le a képviselő testületnek ezen aránya a polgársággal 1/30 részre vagy még kevesebbre is? 's nem lesz-e akkor gátolva a k— indítvány közbeszövese, ha a tanácskozás most ellenkező eredményel fejeztetik be. 'S vajjon ha a képviselők nagy része a visszahívás mellett nyilatkozik, 's ellene csak egy vagy két többség fog győzedelmeskedni; nem fog-e akkor egyikét egyén zsarnokoskodni a város fölött, 's nem lesz-e a visszahívás joga? 'S ha egyszer a képviselő testület állandóságának 's önmaga általi kiegészítésének kérdése kerülne szönyegre, 's a képviselő testület által utatisott követ reá szavazna; mit tehetne ekkor a polgárság, ha elzáratnék előtte az ön-állóság nyilatkozhatás alkalma. — Egy más megyei kö-

vet az anomaliát abban látá rejleni, hogy a szavazat elosztásakor nem mondaték ki, tisztán hatósági vagy népképviselet adatik-e a városoknak? Amaz szükségkép utatisást kíván, ez független követi állást igényel. A szavazat elosztásakor amaz megsértetett, mert a szavazatosztály népképviselet nyomán történt; 's az utatisások itt mégis megkivánnak tartatni; 's így Scylla és Charibdis közt bár merre forduljunk, az anomaliát ki nem kerülhetjük. Szólok azonban utatisása nyomán a k— indítványt pártolja. Megjegyeztek még ezen indítvány mellett, hogy ha a polgárság nem részesül a visszahívás indítványozásának jogában: úgy a polgárság ön-állósága el lesz ölyve; 's ha a képviselő testület ellene szegezvén magát a polgárság közvéleményének, ezzel ellenkező utatisásokat készítend: a polgárságnak nem leend alkalma a visszahívásra, nem jogai védelmére; mert a visszahívást csak a képviselő testület indítványozhatván, indítványát mindaddig elhalaszthatná, míg a hat év lejártával a képviselő testület megújultatnék. Szavazatra kerülvén a dolog: a k—i indítványt 25 megye 21 ellenében végzésse emelte. (A kerületi jegyzővel szavazó kisebbségben maradt megyék a következők: Sáros, Szepes, Torna, Ugocsa, Bihar, Máramaros, Krassó, Sopron, Liptó, Bars, Baranya, Fejér, Esztergom, Mosony, Pest, Árva, Bács, Turóc, Posega, Verőcze, Szerém. — Szathmár, Nyitra és Arad nem szavaztak.) Befejeztetvén e tárgy egy megyei követ indítványozta, hogy a városi követek eskü által köteleztessenek követi kötelezőségeket hűségese betöltésére. Ezen indítvány támogatására felhozták, hogy a magyar nemzet mindenkor nagy fontosságúnak tartotta az esküt, mutatja fejedelmének esküje, melly sokszor elhárította hazánkról a kül tanácsosok fondorkodását. Az eskü divatozik művelt és műveletlen népek között egyiránt; mert az adott szót szentesítvén, kötelező ereje nagyobb a pusztá szónak, igéretnek crejenél. 'S ha a küldők megkivánhatják követeiktől, hogy utatisásukat hiven megtartsák, miért ne lehetne ez iránt tőlük az eskü ünneplőességében venni igéretet; midőn annak minden emberre nagy hatása van. És általános tapasztalás mutatja, hogy azon megyei követek, kik törvényhatóságaik előtt esküt tettek, utatisásaik ösvényéről ritkán tántorodtak le. 'S mivel az esküszegőt a közvélemény hatalmasan sújtja, az országgyűlés utolsó napjaiban pedig a követet visszahívni épen nem lehet: szükség a törvényhatóságot minden visszaélések ellen eskü által biztosítani. Ezekre egyszerűen feleltetett, hogy a becsületes embert adott szava is elég-gé köti, 's kit ez nem köt, azt az eskü sem tartóztatja vissza a visszaélésektől. Ezen kérdésnek eldöntését a többség törvényhatósági szabályokra bizza, mint a megyéknél is divatozik. — Kerületi jegyző felolvastván a visszahívás iránti szerkezetet az közirat alá bocsátatott. — A kerületekbe foglalt városok utatisásaik készítéséről szólok függelék a 424 §tól a 435d §ig helybenhagyatván, 's ekép a városok rendezéséről szólok törvény-cikkelynek kerületi tárgyalása befejeztetvén, a következő napokra tanácskozás tárgyául kitűzetett a magyar nyelv és nemzetiség tárgyában készült 5d. üzenetnek hitelesítése 's a büntető törvénykönyvnek a bírói eljárásról szólok Ildik része.

Országgyűlési rövid közlések.

No v. 25án a 112 kerületi ülésben, miután a magyar nyelv tárgyában 5ik üzenet hitelesítetett, felvetetett a büntető törvényjavaslat Ildik része a büntető-eljárásról. Az első fejezet végig tárgyalatván, miután a Rk látták, hogy a tanácskozási akadály nélküli lefolytatás annak meghatározása feltételezendi: vajjon legyenek-e eskütszék e k Magyarhonban, vagy nem? mindenek előtt ezen elv iránt kívántak tisztába jöni; ugyanazért olvastatott az idevonatkozó különvélemény egy része.

Másnap, vagyis No v. 29. a felolvasás folytatatván, ennek befejeztével felszólt két megyei követ, kik közül egyik az eskütszék-eket, másik pedig az állandó bíróságot pártolta. Azonban a többség ezen kérdést „kell-e eskütszék, vagy nem?” egyszerű szavazás által eldöntetni kívánta. Miután ez csakugyan megtörtént, 's 21 megye az állandó bíróság, 23 pedig az eskütszék mellett nyilatkozott, egy megye pedig csak elvileg pártolta, bizonyos feltételeket kötvén elfogadásához, és e szerint a szavazatok egyenlően ütöttek ki, a végzés hosszas vitaköze után az elnökség által egy mondatot ki, hogy ezen kérdés eldöntése januariusig elhalasztassék, addig elég idő hagyatván a követeknek, küldőiket az eskütszék-ek elfogadására birhatni; — miben mindkét fél megnyugodván, a gyűlés d. u. 1/2 2re elosztott.

Megyei közlések.

Zalából értesítettünk, hogy a tisztújítási mozgalmak már is élénken kezdődnek. Az értelem emberei már megkezdék tanácskozásaikat, 's határozattal lön, hogy 40 tagból álló fénys küldöttség menend Pozsonyba a megye követét Kerkapoly István első alispánt megkérendő, hogy az első alispánságot elvállalja. Egyébiránt sajnosan értjük

levelezőink egyikének tudósításából: hogy a megyegyűlések jelen elnöke 's egy más tisztviselő közt a legközelebbi mult novemberi ülések alkalmával kellemetlen surlódások történtek, állítólag az utóbbinak kiméletlen gnyolódásai miatt a gyűlés helyszínén. Még egy más tisztviselőről is hallunk igen szép híreket, ki csupa ember-szeretéből és emberi szánakozásból egy már tömérdek gzaságot elkövetett gazdag zsidót folyton legezget 's a tömlőzi büntetéstől megkímél.

¶ Nyitra ből. Nov. 25kén tartott rendkiv. közgyűlésünk fő tárgya volt a megyei választmány véleményének előterjesztése a kir. városok elrendezése tárgyában. Megyénk a kir. városokat szabad, erős 's független testületekké kívánja ugyan alakítani, felruházva az önkormányozás minden kellékivel, de constitutionalis törvényeket megszüntetni nem akar; minélfogva a megyeház 's a vétkes nemes, városi hatóság alá nem tartozik; a magány kiváltságos, és curialis telkek, az azok tulajdonságukból folyó jogokat tárgyzó kérdéseket kivéve, minden más tekintetben a városi hatóság alá tartozandók; — a nemesek minden közterhet a többi polgárokkal egyformán viseljenek. A 99d. §. jótékonyására a zsidókra még most ki nem terjeszhető, hanem előbb iskolák állításának fel, melyekben megrögzött rossz szokásaik 's erkölcsi elhagyására előkészítsenek; 10 év múlva a magyar nyelv tudása nélkül polgári jogot senki nem nyerhet, a képviselő testület minden hat évben megújítatik a kir. városokban felállítandó nép, real, 's kereskedő köziskolák az 1791: 26. törv. czikk fentartása mellett városi felügyelés alá tartoznak; a 336d. §. rendelete alól vásárvámok 's más mellékadók, melyekkel a vidéki adók terhelhetnének, kiveendők. A kir. városoknak a haza jövődjének biztosítása végett csak 8. országgy. szavazat adatik.

Komáromban m. hó 27dikén tartott rendkívüli közgyűlésen — a sokkal nagyobb szám oda nyilatkozott, hogy a követi kar jun. 20kai végzete tovább is megtartassék. — A mezei rendőrség tekintetéből a Helytartótanács által három új szolgabírói hivatal felállítását megengedtetvén, három hely betöltendése a tavasszal tartandó tisztújításra halasztatott. — Temes vármegyétől az annak keblében tartott magyar orvosok gyűlésének emlékül vert illyenemű első magyar köriratu bronz pénz átküldését e megye szivesen fogadta 's a levéltárban őriztetni rendelte.

Bácsban mult novemb. 24kén rendkívüli gyűlés tartatván a horváthoni követek latinul szólhatása tárgyában, hosszú előzményes vitaközlések után, melyek a magyar nyelvnek törvények által eddig engedett fejleményét hálásan megemlítették, 's inkább szeretnék, ha a horvátok a magyarok nyelv-ügyében igazságos követelését méltányolni tudnák, de melyek más részről minden önkény eltávolításáról, tehát a nyelv ügyében is a Főrendek és Felsőg. hozzájárulása nélkül hozott határozat mellőzésével értekeztek, — illy előzmények után tehát végzésé lön: hogy Bács megye követei oda utasítsanak, miszerint a horvát követek latinul-szólhatását jelenleg ne akadályozzák, hanem egyszersmind törvény-alkotást sürgetsenek, melynek nyomán a horvát követek jövőben egyedül magyarul tanácskozhassanak a magyar hongyűlésen.

Abaujban nov. 16. 17. és 18dik napjain tartott közgyűlés alkalmával határozatott; hogy a horvát követeknek a latinul vagy tetszésük szerint magyarul szólhatás engedessék meg, de e tárgyban törvény alkotása sürgetessék. Az országgyűlési költségeket a nemesség viselje. A büntető-törvénykönyvre nézve több módosítások tételtek. Ezuttal megemlítjük: perbefogószék alakítása végett minden törvénytudó nemes egyén irassék össze a megyében; valamint perbefogószék bírja, ügy ítélő bíró is csak nemes lehessen; nemes egyén saját vallomása előtt is befogathassék, ha a bűn ügy is bizonyos, vagy őt igen súlyos gyanu terheli; az eskütszék nem pártoltatik, úgy szinte hat bírónak ok-adás nélküli visszavetése sem, stb. Bővebben mások.

Külföldi hírek.

Spanyolország. Saragossában három ünnep rendeltetett a királyné nagykorúsága hirdetésének megünnepelésére. E cselekvény kiengesztelése lázadt kedélyeket, 's Concha tábornagy azt hiszi, hogy ezen ünnepélyek alkalmávali vásárlások által némileg segítve leendő a kereskedésben, mely utóbbi időkben annyit szenvedett.

Nov. 18dikáról szóló bayonnei tudósítások szerint Vigoban a fölkeltek föltétlenül alaveték magokat a főkapitánynak. Barcelonában is tetemes változást szült azon hír, hogy Geronát és Hostalrichot a királyné katonái el-

foglalták. — Madridban nem történt semmi nevezetes. Mondják, hogy Narvaez állítólag, mivel olly kevés buzgósággal nyomozák az ellene összeesküdt gyilkosokat, de némelyek szerint, mivel Serrano növekvő népszerűségét kaján szemmel nézi, lemondását nyújtja be; reménylők mindazáltal, hogy megnyugtandják őt. Őt, e merénnyre nézve gyanús egyént már is befogtak. Lopez visszalépési szándékában állhatatos.

N. Britannia. A lengyel menekültek számára tartani szokott bál végezhment 's jól jövedelmezett; de loginkább csak középosztályiak látogatták. — A királyné Peel Robertet Drayton jószágán meglátogatni szándékozik; ez annál nagyobb kitüntetés, minthogy Peel nem magas nemzetségből származik, 's Drayton sem nyújt kiváló kellemeket.

Az ir Queensbench előtti előleges tanakodások a vádoltak, u. m. O'Connell és társaira nézve olly kedvező fordulatot vesznek, hogy mindinkább szilárdul azon vélemény, miszerint a kormány a statuspört megszüntetendi. A vádoltak a vádlevél szerkezete elleni ellenvetésökkel, a főügyvéd részéről tapasztalt makacs ellenszegülés daczára, jobbadán átestek. A tanakodás folytatása nov. 15-kétől 20kaiig halasztatott.

O'Connell ismervén az angolhoni perlekedés minőségét, jól körüljánczóla magát; roppant gyülekezetek miatt pereltetett be, 's ő roppant pert szegez ellene; nyilatkozata szerint legalább is 170,000 tanut kell összehínia; kiszámíták hogy e szerint, a törvényszüneteket ide tudva, csak a tanuvallatások 150 évre nyulamlanának! Anglia mindenben haladt, de törvénykezésében szörnyen elmaradt a többi művelt Európától.

Franziország. Rendelvény jelent meg az illető 40,000 ember, 's a hajóhadak számára 3840 katonára kiállítására. Ezek közül 10,000 Afrikába küldetik Híre szárnyal, hogy Abd el-kadert (ismét!) elfogták. E koholmány egyik kedvező tárgya a „nagy“ nemzetnek, 's azért, míg hiteles adatok nem állítják, mesének tartatjuk.

A közoktatás miniszterének egyházzali vizsgálja mindinkább nő. A chalonsi püspök, Prilly ur levelére, a miniszter több levél közzétételével felelt, melyek egyikében maga a püspök a vitryi collegiumot, melynek előjáróságát később olly hevesen megtámadta, a vallási nevelésre nézve különös dícsérettel halmozta. Hinni kezdik, hogy az egész dolog kamra elibe kerülend, mely, hogy minő végzést hozand, arról a kamra jelen szerkezete mellett, alig lehet valami kétség.

Darab idő óta nagy szorgalommal dolgoznak a Páris és Amiens közti vaspályán, úgy hogy reményelhetni, miszerint az első 20 lieu a jövő év első hónapiban végezve leend; most a vonal másik végén Arras és Lille közt szinte nagy szorgalommal dolgoznak.

Belgium. A kamra elnökévé Liedts ur választatott, Henne-gau tartomány kormányzója; elvei e férfunak mérsékelt liberalisok; 1840ben a ministerium tagja volt, 's visszaléptét az ellenzék közszerencsétlenségnek tartá.

A trónbeszédben számos jelentékeny rendszabályok felsorolva; melyek megvizsgálás és tárgyalás végett a kamrák elibe volnának terjesztendők, mégis ezeket az ellenzéki lapok mindjárt első napon jelentőség nélkülülüknek nyilvánították. Ez egy vonásból, gyaníthatni, mint törekszik az ellenzék a ministerium megbuktatásán.

Olaszország. Aumale hg. 's a nápolyi király legfialalabbik nővére alkalmasint összekelendnek; legalább ezt látszik mutatni azon kitűnő fogadás, melyben a nápolyi udvarnál a fr. kir. hg. részesül. Rég nem tapasztalt külföldi hg. ez udvarnál illy nagy figyelmet.

Oroszország. A zsidók ellen kelt katonai-állítási parancsot kérelhetetlen szigorral tartják meg; a pénz sem szabadíthat-föl. Ellenben azon ukáz, mely szerint a határszélektől öt mérföldnyire beljebb kell vonulniok az ott lakó zsidóknak, némely vagyonosb 's becsületesb kereskedőkre nézve már is kivételeket szenvedett.

Görögország. A követek megérkeztek Athenbe a gyűlés megnyitása nov. 20kára volt határozva; az alkotmánylevél fogalmazata elkészült.

Északamerikai egyesült státusok. Az elnökválasztási előzmények mindinkább felizgatják az érdeklött pártokat. Jelen elnöknek hatalmas ellensége keletkezett Websterben, kinek néhány barátit Tyler hivatalaiból elmozdította; miért is amaz teljesen megszakasztott minden viszonyt Tylerrel 's Clayhez esallakozott, kinek az által elnökséghez reménye ismét növekszik. 'S ez esetben Webster alelnökké leendne. A főkérdések közé tartozik most Texasnak az egyesült státushoz kapcsolása,

s ez hihetőleg a legközelebbi congressusban is szóba jövend. Tyler pártolanda ezt. Az irlandi ügy szinte szőnyegre kerülend, 's ha az elnök nyilván pártolni taláná a repealt, az egész ir népség pártjára állna, 's ez döntethné el győzelmét. Hiszik ezenfelül, hogy az elnök Oregon vidéknek fegyverrel elfoglalását tanácsolanda. E lépés ismét ellenségeskedést árul el Anglia ellenében.

Egyesületi közlés.

Ipari egyesület. F. hó 3dikán, vasárnap reggel 9—10ig D. Vállas; 10—11től Dr. Nendtvich urak az ipari egyesületi szálláson, (ujvilág-utczai 635 sz. a. Ilkeyházban) felolvasást fognak tartani, amaz a természet- és erőtannak, imez pedig a vegytannak befolyása és szükségése felől a műipari munkákra. Mind a két felolvasás mellett kísérletek lesznek mutatva. Ingyen belépése van minden tudomány- és iparbarátnak, minden osztály-, kor- és nemből. Csánady, jegyző.

Hírlapi kalászek.

Pesti Hírlap. (304) Vezérezikkében „Sajtó“ czim alatt egy kis szeszélyes elme-ficzkándozás után, mely bevezetés gyanánt használtatik, szót emel az előző könyvbírálat ellen, mikint ez jelenleg hazánkban kezeltetik. Szerinte „az ország — legalább a törvényhatóságok roppant többsége — a sajtószabadságot egy fél század óta folytonosan nemzeti jognak állítja, 's azt gyümölcstelen protestatiókkal — in thesi — óvogatja. A kormány ellenkező véleményben van; a sajtó kérdését rendszeres tárgyalásra valónak állítja, 's mig ez megtörténék, a preventiv korlátokat már csak azért sem (véli) nélkülözhetőnek, mivel repressiv szabályokról a törvény nem gondoskodott.“ 'S ebben a kormánynak tökéletes igaza van: mert — bár mikint vélekedjék is a P. H. — akár legyen a sajtószabadság nemzeti jog, akár nem, miután más egyéb nemzeti jogaink is rendszeres tárgyalás alá vonatlatnak, vajjon miért volna szükség ép a legfontosb, legcredmény-dusabb nemzeti ügyet, a sajtó szabadságát, minden rendszeres tárgyalás és józan előre való gondoskodás nélkül, csak amugy hü bele balázs életbe léptetni? — igaza van azért is: mert korlátlan sajtószabadságot, megkivántató sajtó-törvények és repressiv szabályok nélkül most még — főkép a P. H. párt embereinek — megengedni annyit tenne, mint a vakbuzgónak fegyvert, vagy a csecsemőnek éles beretvát nyújtani kezébe, mellyet mind ketten legelőször is édes anyjuk ellen fordítának. — Igne quid utilius? Si quis tamen urere tecta comparet, audaces instruit igne manus. Igen is üdvösnek sőt szükségesnek tartjuk mi is a sajtó szabadságát, de nem ám rögtön 's nemzetünk jelen lázos helyzetében, midőn a kedélyt izgató 's a megfontolást nem csak nem ismerő, sőt kaczagó párt még olly roppant hatást gyakorol, mert valamint martiusban szabad ég alatt érett őszi barackot kívánni, úgy a mondott superficialis pártnak sajtói működéseitől üdvös 's nem inkább mérges gyümölcset reményleni valóságos kábaság volna; hanem csak akkor ha ezen exaltad szív-hűsök a higgadt kiábrándulás stadiumára, azaz olly állapotra jutandnak, hol a gyeplőt nem a szív 's ennek milliónyi sejtelmel, vágyai és érzelmei, hanem a tapasztaláson okult józan ész által engedik vezetgetni; 's még akkor is nem ám vaktában, hanem szigoru sajtó-törvények és kimélest nem ismerő repressiv szabályok által korlátolva. Addig pedig megelégszünk a P. H. azon szerény ohajtásával, hogy legalább a censura törvény által szabályoztassék; mert magunk is olly meggyőződésben vagyunk, hogy jelenleg mind az irónak, mind a bírálónak állapotja terhes. Egyébiránt őszintén megvalljuk, hogy a bírálat szigorúsága ellen a Pesti Hírlap legkevesbé panaszkodhatik, miután tapasztalásból tudjuk: mikép alig volt hazánkban status vagy alkotmányos institutio, mellyet három éves pályája alatt derekasan meg nem ezibált, a nélkül hogy kérdőre vagy fenytésre vonatlatott volna.

Jelenkor. (95.) Egy adózási új terv közöltetik hasonló czim alatt Rosty Zsigmondtól. Értekező elősorolja azon okokat, melyek nézete szerint akadályul szolgáltat, hogy az annyi oldalról ajánlott adó ügye eddigelő honunkban el nem fogadtatott; többi között azon okot is említi: mivel nemcsak az indirect, hanem az egyenes adómenyniséget is a nemesség viseli, minthogy a jobbágy olly földektől fizet, melyek eredetileg a nemességéi voltak. Ezen földeket a törvényhozás sem vehette el a nemességtől, azért adatott kárpótlás a nemességnek az adómentesség (bocsánat: mi ezt a história és törvényeink nyomán inkább a katonáskodási törvényes köteleesség díjaul vesszük). Azután Bárándy statisticája szerint számokkal igyekszik megmutatni, mikép azon földbirtoktól,

